

VÄSTRA GÖTALAND 2020

STRATEGI FÖR TILLVÄXT OCH UTVECKLING
I VÄSTRA GÖTALAND 2014-2020

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

VÄSTRA GÖTALAND 2020

STRATEGI FÖR TILLVÄXT OCH UTVECKLING I VÄSTRA GÖTALAND 2014-2020

INNEHÅLL

FÖRORD 3

VÄSTRA GÖTALAND 2020 – UTGÅNGSPUNKTER 4

Vision Västra Götaland – Det goda livet

Attraktivitet, produktivitet, kreativitet och solidaritet – avgörande framtidsfrågor

Viktigt för Sverige och Europa att Västra Götalands starka potential utnyttjas

Bestämd ambition att vara världsledande inom utvalda områden

Ta tillvara storstadens förutsättningar och samtidigt stärka hela Västra Götaland

Utbildning, arbete och delaktighet - avgörande frågor för bra och jämlik hälsa

STRUKTUR – INRIKTNING OCH GENOMFÖRANDE 9

Invånarna i Västra Götaland ska ha bästa möjliga förutsättningar att utvecklas

En kunskapsregion för alla – som syns och engagerar – och där vi tar ansvar

Tydliga prioriteringar styr genomförandet

Överblick - 32 prioriterade frågor inom ramen för teman och områden

EU2020 utgångspunkt för att mäta om syftet med arbetet nås

Genomförande i samverkan – Västra Götalandsregionen och kommunerna ansvarar

PRIORITERINGAR – VAD VI VILL ÅSTADKOMMA 12

En ledande kunskapsregion 12

En region för alla 16

En region där vi tar globalt ansvar 23

En region som syns och engagerar 27

LITTERATUR 31

APPENDIX – MÅL OCH INDIKATORER (Kompleteras) 34

FÖRORD

Denna strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2014-2020 har tagits fram med grund i det ansvar regering och riksdag gett Västra Götalandsregionen att samordna och driva det regionala utvecklingsarbetet i Västra Götaland.

VÄSTRA GÖTALAND 2020 sätter ramarna för arbetet med tillväxt och utveckling mellan år 2014 och 2020 och är huvudverktyget för att, i samverkan i Västra Götaland, genomföra den gemensamma visionen om Det goda livet. Hållbar utveckling i dess tre dimensioner – den ekonomiska, sociala och ekologiska är ram för arbetet. Västra Götaland 2020 är avstämd mot svensk utvecklingspolitik och möter utmaningar och målsättningar i EU2020. I båda fallen med höga ambitioner.

Västra Götaland 2020 har tagits fram i bred samverkan i Västra Götaland. Arbetet har letts av Beredningen för Hållbar Utveckling där valda representanter för kommunerna och Västra Götalandsregionen tillsammans driver strategiska utvecklingsfrågor. Ett stort antal aktörer och individer från alla delar av samhället har bidragit aktivt i arbetet med att forma strategin. Processen har pågått under två år. Det har gjort det möjligt att ta fram en strategi med tydliga prioriteringar. En strategi som konkret visar vad vi prioriterar, och vad vi vill åstadkomma.

Västra Götaland 2020 handlar om hela Västra Götaland. Bilden av den gemensamma regionen, där alla invånare har bättre möjligheter att ta tillvara våra sammantaget starka förutsättningar för utbildning, arbete, kultur, fritid etc., är en omistlig del av vår vision om framtiden. Vårt mål är tydligt. Invånarna i Västra Götaland ska ha bästa möjliga förutsättningar att utvecklas.

Västra Götaland 2020 ger oss tillsammans förutsättningar att fortsätta att utveckla en kunskapsregion för alla – som syns och engagerar - och där vi tar ansvar. Genomförandet kommer att leda till fler jobb och minskad arbetslöshet, minska utanförskap och segregation, bidra till en uthållig och mer hållbar tillväxt, till ökad delaktighet och kreativitet. Det kommer bidra till minskat beroende av fossil energi och minskad klimatpåverkan, ge fler invånare tillgång till bättre kommunikationer, och inte minst, minska skillnader mellan kvinnor och män generellt och i utbildning och arbetsliv.

Vi ser fram mot ett aktivt genomförande i tät samverkan i Västra Götaland, men också i samverkan med våra grannregioner, länder och med EU. I en allt snabbare global värld måste utvecklingskraften hämtas i större regioner. I en allt snabbare global värld ökar omvandlingstakten och behoven av att investera i framtiden. Västsverige har olösta utmaningar men också en betydande potential som idag inte utnyttjas fullt. Fortsatta offensiva utvecklingsåtgärder behövs.

Vänersborg Augusti 2013

Gert Inge Andersson
Ordförande
Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Ann Sofi Lodin
Regiondirektör
Västra Götalandsregionen

VÄSTRA GÖTALAND 2020 - UTGÅNGSPUNKTER

Vision Västra Götaland – Det goda livet

Västra Götaland 2020 sätter ramarna för tillväxt- och utvecklingsarbetet i Västra Götaland till år 2020. Strategin utgör det huvudsakliga verktyget för samarbete och för att i samverkan i Västra Götaland genomföra Vision Västra Götaland och för att kanalisera resurser för tillväxt och utveckling från lokala, regionala, nationella aktörer och från EU.¹ Det senaste decenniets omvälvande och snabba utveckling påverkar inriktningen. Innehåll och struktur har formats från de utmaningar vi ser idag och utifrån nya kunskaper och insikter om förutsättningar och drivkrafter för hållbar regional utveckling. Många aktörer från ett brett partnerskap har medverkat i arbetet med att formulera utmaningar och åtgärder. Strategin beskriver de prioriteringar som vi bedömer bäst, och mest effektivt, bidrar till att nå målsättningarna i Vision Västra Götaland – Det goda livet, mot år 2020.

Visionen övergripande målsättning om ett bra liv översätts till ett huvudmål för strategin om att ge alla invånare bästa möjliga utvecklingsförutsättningar. Visionens målsättningar inom de generella perspektiven; en gemensam region, jämställdhet, integration och internationalisering genomsyrar strategin men har också kopplats till konkreta prioriteringar och mål inom strategins teman. Västra Götaland 2020 beskriver på motsvarande sätt vägar för att nå målsättningarna inom visionens fem fokusområden; näringsliv, kunskap och kompetens, kommunikationer, kultur och hälsa. Visionens målsättningar har översatts till konkreta prioriteringar i strategin. Strategins ambitioner på energi och klimatområdet utgår från den breda överenskommelse som träffades 2009 i Västra Götaland, om ett energisystem utan fossila bränslen år 2030.

Attraktivitet, produktivitet, kreativitet och solidaritet – avgörande framtidsfrågor

Västra Götaland 2020 ska bidra till att utveckla en region som är attraktiv, med hög produktivitet och kreativitet och som kännetecknas av solidaritet med alla invånare och med vår omvärld. En region som tar ansvar för framtiden. Fokus ska ligga på unga och kommande generationer.²

Framtiden i Västra Götaland blir allt mer beroende av vår attraktivitet. Den globala arbetsfördelningen och befolkningsutvecklingen gör att konkurrensen om talangerna och om de välutbildade ökar över hela världen. Fram till år 2020 gör också de flesta i dagens rekordstora svenska ungdomsgenerationer avgörande livsval. Den globala arbetsfördelningen och teknikutvecklingen bidrar till en fortsatt ökning av omvandlingstrycket i ekonomin. En stark välfärd för invånarna förutsätter en ekonomi med hög produktivitet. Västra Götalands framtid som en kunskapsdriven region bygger på högt nyskapande, en ständig utveckling av kunskaper, kompetens och en effektiv resursanvändning. De demografiska förändringarna påverkar också förutsättningarna på arbetsmarknaden generellt och ökar behovet av satsningar på livslångt lärande och matchning i arbetslivet och i utbildningssystemet.

Ett kunskapsdrivet attraktivt samhälle kan bara skapas av invånare som får möjlighet att och vill utvecklas. Västra Götaland behöver än mer kännetecknas av att vara tillåtande, en region med

---

¹ Undantaget utgörs av några frågor där ansvaret för genomförande av visionen tydligt ligger hos en huvudman.

² Omfattande analyser av utvecklingen i Västra Götaland de senaste decennierna, utvärderingar av utvecklingspolitiken och bedömningar av de globala utvecklingstendenserna utgör grund för omvärldsanalysen. Se litteraturlistan i bilagan.

många möten, där invånarna utvecklar och använder sin kreativitet i arbete, i företagande och på fritiden. Vår värdegrund i hållbar utveckling och vår vision Det goda livet innebär dessutom att vi har höga ambitioner när det gäller att visa solidaritet med vår omgivning, och när det gäller att se till att utvecklingen berör alla invånare och alla delar av vår region. Solidaritet innebär också att vi välkomnar invånare från alla delar av världen som söker nya livschanser och utvecklingsmöjligheter här. Att vi ser ett värde i de kunskaper som därmed tillförs vår region. Och vi förstår att en attraktiv region attraherar invånare med de mest skilda förutsättningar.

Grundläggande drivkrafter för lokal och regional utveckling och Västra Götalands särdrag

För att hantera de avgörande framtidsfrågorna krävs en god förståelse av de grundläggande drivkrafterna för regional tillväxt och utveckling, men också en insikt i Västra Götalands särdrag, särskilda förutsättningar och utmaningar, och hur dessa påverkas av omvärldsförändringarna.

Grunden i utvecklingsarbetet är att fortsätta bygga samman Västsverige

Grundfrågan för tillväxt och utveckling och för att ge invånarna en bra framtid handlar om att bygga en region där fler har möjlighet att utnyttja Västra Götalands samlade utbud av utbildning, arbete, kultur, fritid etc. När de lokala arbetsmarknaderna vidgas, och fler når ett större utbud, stärks företags och andra organisationers förutsättningar att utvecklas. Möjligheterna till specialisering och naturlig klusterbildning ökar med höjd produktivitet som följd. Andra viktiga effekter av mer täta och befolkningsrika marknader är att förutsättningarna att driva verksamheter med bas i den lokala marknaden förbättras, nyföretagandet stärks, utvecklingen blir mindre känslig för händelser i omvärlden, mer robust och inte minst att utanförskap och ohälsa minskar - allt annat lika. Fortsatta satsningar på transportinfrastruktur, kollektivtrafik, IT-utbyggnad är en central del av strategin.

Globaliseringen ökar betydelsen av attraktivitet, vårt globala näringsliv spelar en viktig roll

I ett regionalt utvecklingsperspektiv är de viktigaste konsekvenserna av den pågående globaliseringen uppenbara. För de som vågar och kan, för de välutbildade och för intresserade ungdomar, öppnar sig en allt större värld av möjligheter. Ungdomskullarna minskar på de flesta håll i världen samtidigt som den accelererande kunskapsnivån i ekonomin ökar betydelsen av att attrahera invånare med starka kvalifikationer. Bristen på kvalificerade medarbetare ökar efterhand, inte minst i Europa. Det sker samtidigt som arbetsmarknaden blir global. FoU och kunskapsintensiva företag blir allt mer beroende av att söka sig till de mest attraktiva regionerna. Regioner som förutsätts ha intressanta, attraktiva miljöer i ett brett perspektiv, och präglas av mångfald och tolerans.

Attraktivitet för studenter, forskare etc. är särskilt viktigt för Västra Götaland som en av de regioner i världen där näringslivet satsar mest resurser på FoU. Företagens möjligheter till kompetensförsörjning på hemmaplan är avgörande för möjligheterna att fortsätta utvecklas i regionen. De FoU-intensiva företagen utgör i sig en vital faktor för Västra Götalands förmåga att attrahera studenter, forskare och kvalificerade medarbetare. En internationellt sett mycket hög andel av invånarna i Västra Götaland menar dessutom själva att de lever ett bra liv. Det finns således goda skäl till offensiva satsningar för att attrahera invånare till regionen. Satsningar behövs också för att öka vår synlighet i omvärlden och vår påverkan på framtidens utveckling globalt.

Ökad arbetslöshet, bristande integration, segregation och unga i problem

Samtidigt finns ett antal allvarliga och långsiktigt olösta problem som delvis förstärkts under det inledande decenniet på 2000-talet. Arbetslösheten i normalkonjunktur har stegvis ökat till höga nivåer. Invånare med utomeuropeisk bakgrund och ungdomar är särskilt utsatta. I Göteborgs men också andra större städer finns en omfattande bostadssegregation som utgör ett av de tydligaste hoten för en bra framtid för alla i Västra Götaland. Alla delar av regionen har heller inte utvecklats lika starkt. Trenderna i ekonomin ger koncentration till storstäder men också till andra större städer och attraktiva kustlägen. Ökade kontakter mellan utbildning och arbetsliv, att fler fullföljer sin grundläggande utbildning och en bättre matchning på arbetsmarknaden är centralt för att vända utveckling och för att stärka förutsättningarna för tillväxt och utveckling. Starka nätverk i samhället blir generellt en allt viktigare fråga.

Jämställdhet är en avgörande framtidsfråga

Frågan om jämställdhet behöver fortsatt hög prioritet. Utvecklingen de senaste decennierna är både lovande och oroande. Medan löner och jobb, sett på lång sikt, fördelas mer jämställt än tidigare, förändras utbildnings- och yrkesval långsamt och makt fördelas i huvudsak fortsatt traditionellt. De könstraditionella utbildningsvalen måste brytas om framtidens arbetsmarknad ska fungera. Företagande måste bli lika vanligt för kvinnor och män. Utvecklingsarbetet bör också, genom en generell prioritering av frågan, kunna bidra till att makt fördelas mer jämställt mellan kvinnor och män.

Föregångare på klimatområdet och för ökad resurseffektivitet

Vi i Västra Götaland ska också ta vårt ansvar för en globalt hållbar utveckling. Vi kan sköta inköp och upphandling på ett ansvarsfullt sätt och vi kan gemensamt arbeta för mer hållbar och resurseffektiv konsumtion. Det beslut som togs av ett brett partnerskap i oktober 2009, om en energiförsörjning utan fossila bränslen till år 2030, ska fullföljas. Det förutsätter en ökad och generell prioritet i utvecklingsarbetet. Stora förändringar krävs både på individ- och samhällsnivå. De klimatpåverkande utsläppen behöver på sikt minska från ca åtta till ett ton per individ och år. En annan växande utmaning på miljöområdet handlar om hur kemikalier och andra ämnen påverkar hälsan.

Viktigt för Sverige och Europa att Västra Götalands starka potential utnyttjas

De beskrivna utmaningarna är många. Västra Götaland är samtidigt en region som bedöms ha starka förutsättningar att utvecklas på lång sikt. Det gäller inte minst vid en jämförelse med andra europeiska regioner. Västra Götalands näringsliv har en gynnsam struktur med stark produktivitet i förväntade tillväxtbranscher. Innovationskapitalet är sammantaget bland det allra starkaste i världen. EU:s analyser ger Västra Götaland goda förutsättningar att utvecklas bra långsiktigt, och då i ett bredare perspektiv där hänsyn också tas till befolkningsstruktur, etc. Vår natur och vårt kulturarv är i flera avseende unikt, också i ett europeiskt perspektiv. Göteborgs position som evenemangsstad med koppling till kultur, idrott, ungdom har byggts upp under lång tid. Att Västra Götalands starka potential utnyttjas är viktigt både för svensk och europeisk tillväxt och utveckling. Ingen annan nordisk region har en sådan bredd i näringslivets specialisering kopplat till globalt verksamma ledande företag. Förutsättningarna i Västra Götaland är unika. Västra Götaland 2020 bidrar till att utnyttja dessa förutsättningar på bästa sätt.

Bestämd ambition att vara världsledande inom utvalda områden

Näringslivets mångsidighet förutsätter ett utvecklingsarbete med relativt breda prioriteringar. Arbetet bedrivs medvetet på ett sätt som gör att kunskaper och kompetens från olika industriella kluster möts och samverkar med akademi och samhälle i övrigt. Utgångspunkten är de stora samhällsutmaningar vi ser framför oss. De insatser som görs ska bidra till en hållbar samhällsutveckling. Life Science, Hållbara transporter, Hållbar stadsutveckling, Grön kemi, Marin miljö och marina sektorer är fem styrekområden som pekats ut i en process där politiker, akademi och näringsliv har medverkat. Inom samtliga områden finns avgränsade frågor där Västra Götaland är eller har ambitioner att vara världsledande.

Andra starka områden där ett aktivt utvecklingsarbete ska drivas är material (textil, nano, plast, trä) och hållbar produktion, kulturella och kreativa näringar (KKN), förnybar energi, livsmedel/gröna näringar, informations och kommunikationsteknik (IKT) samt besöksnäring. Arbetet ska drivas så att nya kluster och ny företagsamhet kan utvecklas ur nuvarande specialiseringar så att näringslivet breddas och beroendet av enstaka branscher och företag minskar.

Utvecklingsarbete utgår från utmaningar och från behovet att stärka våra utvecklingsverktyg

I genomförandet av strategin drivs frågorna både från de styrkeområden och samhällsutmaningar som identifieras och med en tydlig ambition att stärka den infrastruktur för tillväxt och utveckling, de verktyg, som byggts upp i Västra Götaland. Följande figur ger en förenklad bild av relationen mellan samarbetsområden/utmaningar och verktygen för samhällsutveckling. Västra Götaland 2020 prioriterar insatser och sätter mål för såväl utmaningar som verktyg.

Figur 1 – Relationen mellan samarbetsområden/utmaningar och verktyg för tillväxt och utveckling

Insatser/Verktyg	Företagande -etablering -rikskapital -utveckling	Forskning och innovation	Kompetens- försörjning	Hållbara och innovativa Inköp	Investeringar i infrastruktur, kollektivtrafik, kultur
Hälsa – Life Science					→
Hållbara transporter					
Hållbar stadsutveckling	↓				
Etc					
Infrastruktur för innovation	Inkubatorer, Science Parks, Fol miljöer				

Ta tillvara storstadens förutsättningar och samtidigt stärka hela Västra Götaland

Geografiskt är den stora utmaningen att bejaka och utnyttja Göteborgs roll som motor för tillväxt, utveckling och attraktivitet för Västsverige fullt ut, samtidigt som vi stärker utvecklingsförutsättningarna i hela Västra Götaland. Innehåll och prioriteringar i Västra Götaland 2020 har medvetet formulerats för att klara detta. Betoningen på kunskap och kompetens och på att vara världsledande inom ett antal styrkeområden, på attraktivitet, etc. ger strategin en tydlig storstadskarraktär. Men strategin innehåller också fortsatta satsningar på att utveckla en stark infrastruktur för utveckling i övriga regionala centra/noder, med koncentration till Trestad, Borås och Skövde. I genomförandet

behöver regionala och delregionala institutioner ta ett ökat ansvar för att underlätta samarbete med sin omgivning. Genomförandet måste också präglas av en hög ambition, i alla delar av Västra Götaland, när det gäller att utnyttja de gemensamma arenor och den infrastruktur för utveckling vi fortsätter utveckla tillsammans inom olika områden.

Strategin innehåller samtidigt ett stort antal prioriteringar som direkt stärker varje del av och varje kommun i Västra Götaland. Det handlar om satsningar på entreprenörskap, företagsklimat, kultur, delaktighet, utbildning, validering, kopplingar utbildning och arbetsliv, etc. Särskilda insatser görs för att koppla land/stad till varandra utifrån kretslopstänkande och resurseffektivitet. Stora delar av Västra Götaland vid sidan av storstäder/regionala centra har dessutom starka förutsättningar för utveckling i sig. Kommunerna efter Bohuskusten är mycket attraktiva liksom flera kommuner vid våra stora sjöar. Att utnyttja denna attraktivitet på ett ansvarsfullt och hållbart sätt är centralt för vår framtid. Omvänt plågas flera av våra större städer av stora socio-ekonomiska skillnader, av utanförskap bland delar av befolkningen och av segregation vilket kräver särskilda insatser.

Västra Götaland 2020 betonar också betydelsen av att öka utbytet med våra grannregioner samt innehåller en tydlig prioritering av en ökad samverkan med Norge och Öresund. Att riva mentala och legala gränshinder och utveckla samverkan och samarbete med Norge är en central framtidsfråga.

Utbildning, arbete och delaktighet - avgörande frågor för bra och jämlik hälsa

Hälsa är ett av fem fokusområden i Vision Västra Götaland – Det goda livet. Hälsoläget i Västra Götaland är generellt sett gott. Västra Götaland 2020 innehåller en rad åtgärder som berör de frågor som allmänt (vid sidan av individens eget ansvar och hälso- och sjukvårdens insatser) bedöms som viktigast för att bidra till en bättre hälsa i befolkningen. Det handlar om utbildning och delaktighet i samhället för unga och om insatser för att skapa förutsättningar för ett ökat arbetsdeltagande med betoning på livslångt lärande, validering etc för vuxna. I båda fallen beskrivs särskilda insatser för att stärka grupper med svagare socio-ekonomiska förutsättningar och med mål att minska de socio-ekonomiska skillnaderna mellan olika delar inom regionen.

Det övergripande målet, att skapa bästa möjliga förutsättningar för utveckling för alla invånare i Västra Götaland, och den betoning på att bidra till att skapa delaktighet och arbete för alla som det innebär, kan sammantaget ses som en central del i en strategi för en god och jämlik hälsa i Västra Götaland. I den 2012/2013 framtagna "Åtgärder för jämlik hälsa i Västra Götaland" betonas att åtgärder som påverkar basala livsvillkor, t.ex. utbildning, arbete och inkomst, sannolikt är de mest effektiva för att minska ojämlikhet i hälsa.

STRUKTUR – INRIKTNING OCH GENOMFÖRANDE

Invånarna i Västra Götaland ska ha bästa möjliga förutsättningar att utvecklas

Västra Götalands vision är Det goda livet. Målet med Västra Götaland 2020 är att ge invånarna i Västra Götaland bästa möjliga förutsättningar att utvecklas. Syftet med arbetet är att ytterligare stärka Västra Götaland som en attraktiv, ansvarsfull och internationellt konkurrenskraftig kunskapsregion för kvinnor och män. Invånarnas syn på möjligheterna att utvecklas, leva och verka i Västra Götaland följs upp i årliga s.k. medborgarenkäter.³ Syftet följs upp med indikatorer för samhällsutveckling baserade på dem som gäller för EU 2020 (se nedan).

En kunskapsregion för alla – som syns och engagerar – och där vi tar ansvar

Strategins prioriteringar beskrivs inom fyra teman som ger en tydlig bild av inriktningen på utvecklingsarbetet i Västra Götaland till år 2020. Insatserna inom **En ledande kunskapsregion** ska bidra till att ytterligare stärka attraktiviteten i högre utbildning och forskning, till offensiva satsningar på industriell utveckling och samhällsutveckling i samverkan mellan företag, akademi och samhälle samt till innovativa insatser för att stärka kreativitet, nyskapande, entreprenörskap. Insatserna inom **En region för alla** ska bidra till att bryta utanförskap och segregation och stärka kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv, stödja livslångt lärande, förbättra kompetensförsörjning och matchning på arbetsmarknaden. Grundförutsättningen för en region för alla och för tillväxt och utveckling är fortsatta investeringar i transportsystem, kollektivtrafik och IT-infrastruktur.

En region där vi tar globalt ansvar ska bidra till ett fortsatt ambitiöst arbete med energi- och klimatfrågan, till en ansvarsfull inköps-/upphandlingsverksamhet och till effektiv resursanvändning. Ökade satsningar på att informera om de insatser som görs genomförs för att påverka värderingar och normer i samhället i mer hållbar riktning. **En region som syns och engagerar** utgör en samlad satsning på att stärka Västsveriges position som en region präglad av ett livaktigt kulturliv, av möten, evenemang. Deltagande och utövande ska breddas och fokus på ungdomar ska stärkas än mer. Till detta kommer fortsatta insatser för att stärka Västra Götalands position som en attraktiv region för investeringar, som en region som berör och som aktivt är med och påverkar framtidens utveckling.

Tydliga prioriteringar styr genomförandet

Insatserna inom Västra Götaland 2020 beskrivs i form av 32 prioriterade frågor fördelade på nio områden. Inom varje område beskrivs mål som visar inriktningen på arbetet, ofta med koppling till betydelsen för invånarna i Västra Götaland. De prioriterade frågorna beskriver vad vi vill åstadkomma. Ambitionen har varit att ta fram prioriteringar som är tydliga när det gäller vilka frågor som ska lösas, vad som är viktiga processer och aktiviteter att driva och vilka mål som gäller för arbetet. Förutsättningar skapas för att arbetet med regional tillväxt och utveckling ska kunna bedrivas mer effektivt, i ett högt tempo. Genomförande, uppföljning och utvärdering underlättas.

På den följande sidan ges en kondenserad bild av innehållet fördelat på teman, områden och prioriteringar. I det följande avsnittet, som utgör huvudsaklig utgångspunkt för det dagliga genomförandet, beskrivs var och en av prioriteringarna i detalj.

---

³ En första mätning görs 2013 i samverkan med SOM-institutet vid Göteborgs Universitet

Överblick - 32 prioriterade frågor inom ramen för teman och områden

1. EN LEDANDE KUNSKAPSREGION

1.1 "Ett gott" klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande

1. Stimulera ökat entreprenörskap och intraprenörskap
2. Skapa starka förutsättningar för att förverkliga idéer och starta företag
3. Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag

1.2 Regional kraftsamling kring styrkeområden för internationell konkurrenskraft

1. Attrahera fler studenter och forskare och öka utbytet med omvärlden
2. Positionera internationellt konkurrenskraftiga forsknings- och innovationsmiljöer
3. Utveckla test- och demonstrationsarenor där nya idéer omsätts till praktik
4. Stimulera internationella allianser och samarbeten inom forskning och innovation
5. Stärka den stödjande infrastrukturen för en ledande kunskapsregion

2. EN REGION FÖR ALLA

2.1 Bryta utanförskap och segregation och stärka kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv

1. Skapa en sammanhållen arena för ungas möjligheter till praktik, ferieplatser, mentorer
2. Kraftsamling på ökad samverkan mellan eftergymnasial utbildning och arbetslivet
3. Främja ett arbetsliv som aktivt engagerar sig för barn och ungdom
4. Lösa urbana utmaningar i de större städerna

2.2 Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft

1. Fler ska bedriva eftergymnasiala studier och avhoppet från skolan ska minska
2. Förkorta och förenkla vägen till arbetsmarknaden genom vägledning och validering
3. Effektiv kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer
4. Utveckla samordning inom utbildningssystemet för att möta framtidens kompetensbehov

2.3 Tillgång till kommunikation för arbete, utbildning och livskvalitet

1. Investera i transportinfrastruktur som bygger samman Västsverige för personer och gods
2. Bygga ut en kollektivtrafik som är ett föredöme när det gäller kvalitet och hållbarhet
3. Bidra till en IT-infrastruktur med hög kvalitet för alla och som främjar hållbarhet
4. Utveckla en regional framtidsbild som stödjer hållbar utveckling i Västra Götaland

3. EN REGION DÄR VI TAR GLOBALT ANSVAR

3.1 Ett resurseffektivt samhälle med minskad klimatpåverkan

1. Göra offentlig sektor i Västra Götaland ledande på utveckling av hållbara lösningar
2. Genomföra fler breda överenskommelser för hållbar utveckling i Västra Götaland
3. Göra Västra Götaland till modell för hållbar landsbygdsutveckling och samspel stad/land
4. Utveckla miljölösningar med ambition att påverka globalt via affärsdriven miljöutveckling

3.2 Hållbar konsumtion som driver ansvar, utveckling och innovationer

1. Driva frågan om resurseffektiv konsumtion och kommunicera hållbara värderingar
2. Samverka kring inköp som driver hållbar utveckling, innovation och lokal utveckling

4. EN REGION SOM SYNS OCH ENGAGERAR

4.1 En ledande kulturregion och ett rikt kulturliv med fokus på barn, unga och delaktighet

1. Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i hela Västra Götaland
2. Utveckla Västra Götaland som en plats där unga möts och främja ungdomskultur

4.2 Ökat utbyte med och påverkan på omvärlden

1. Öka närvaro och påverkan nationellt och internationellt
2. Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen
3. Riva gränshinder och öka samverka med Norge, etablera region Oslo/Göteborg/Öresund
4. Driva offensiva insatser för att etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland

EU2020 utgångspunkt för att mäta om syftet med arbetet nås

Samma indikatorer som i EU2020 används för att följa samhällsutvecklingen i Västra Götaland. Dessa kompletteras dock för att täcka in hållbar utveckling och attraktivitet på ett tydligare sätt.

MÅL EU2020 – VÄSTRA GÖTALAND 2020

	Mål EU 2020	Mål Sverige	Läge VG 201X	MÅL VG	DEL I STRATEGIN
Ökad sysselsättningsgrad	75 %	80 %	78 % (KV75, M81)	81 (M, KV)	1-4
Öka offentliga/privata FoU investeringar	3 %	4 %	4,5 %	4.5%	1
Höjd utbildningsnivå (30-34 åringar)	40 %	40 %	47 % (KV55, M43)	55 (M, KV)	1
Minskade skolavhopp	<10 %	<10 %	11 % (KV9, M13)	< 8 %	2
Minska utanförskapet (off. försörjda)	<20 milj.	<14 %	17 % (KV18, M17)	< 12 %	2
Minska utsläppen av växthusgaser*	20 %	40 %	- 3 % (1990-2010)	0 ÅR 2030	3
Ökad energieffektivisering	20 %	20 %	-	25 %	3
Öka andelen förnybar energi	20 %	50 %	41 %	60 %	3

Kompletterande mål för samhällsutveckling i Västra Götaland

Ökad befolkning	12.000 nya invånare per år och ökning i alla regiondelar (prognos 10 000)
Ökad nettoinflyttning högskoleutbildade	1 000 per år i genomsnitt (senaste år 0. Mittet av 00-talet ca 1000 per år)
Ökad produktivitet	Lönesumma/sysselsatt som ökar 1 %/år snabbare än riket
Minskad arbetslöshet	15 000 färre arbetslösa i relation till rådande konjunktur (2013 ca 2 %-enheter)
Minskad arbetslöshet	30 procent mindre arbetslöshet för unga och utländsk bakgrund/konjunktur

*För Västra Götaland avser målet här beslutet om ett samhälle med ett fossilfritt energisystem år 2030

Genomförande i samverkan – Västra Götalandsregionen och kommunerna ansvarar

Beredningen för Hållbar Utveckling (BHU) har det formella ansvaret för genomförande av denna strategi. BHU har därmed också ansvar att se till att genomförandet av strategin följs upp och utvärderas. En beskrivning av hur genomförandet utvecklas med rekommendationer för det framtida arbetet tas fram varje år. Mer omfattande uppföljningar genomförs vartannat år, en halvtidsutvärdering genomförs efter 2017. Genomförandet sker bl.a. via handlingsprogram och genomförandeplaner. Västra Götalandsregionen kommer i samband med det årliga budgetarbetet ta fram en samlad bild av genomförandet samt av de insatser man avser att prioritera och driva inom ramen för strategin inför kommande år. Respektive kommunalförbund ansvarar för särskilda delregionala genomförandeplaner. Centrala verktyg i genomförandet är de EU-program som drivs i Västra Götaland, statliga resurser och europeiska utvecklingsresurser m.m.

Jämställdhet och klimatomställning prioriteras i allt utvecklingsarbete

Vision Västra Götaland pekar ut jämställdhet, miljö, internationalisering och integration som generellt prioriterade frågor. VÄSTRA GÖTALAND 2020 har tagits fram med denna ambition. När det gäller jämställdhet och klimatomställning behövs dessutom särskilda åtgärder. För att nå jämställdhetsintegration och klimatomställning ska följande strategier användas:

- Stöd från ledningen med löpande förankring hos politiker och strategiskt viktiga aktörer
- Frågorna integreras i hela processen och i arbetet, särskilda resurser avsätts
- Utbildning och informationsinsatser ges löpande
- Verktygen för jämställdhetsintegrering respektive klimatomställning utvecklas

VAD VI VILL ÅSTADKOMMA – PRIORITERINGAR

1. EN LEDANDE KUNSKAPSREGION

En ledande kunskapsregion utgör en samlad satsning på att fortsätta utvecklingen av ett samhälle som präglas av företagsamhet, som attraherar studenter och forskare, som ger starka förutsättningar för utbildning, forskning och innovation, och för ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv. I de senare delarna står regionens särskilda styrkeområden och industriella kluster i centrum och arbetet bedrivs på ett sätt som sätter vår tids stora samhällsutmaningar i centrum. Inom ett antal områden är ambitionen att vi ska vara världsledande (se sid 7). En stark infrastruktur för utveckling krävs i form av Science Parks och andra forsknings och innovationsmiljöer.

1.1 "Ett gott" klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande

Västra Götaland ska vara platsen där det lönar sig att utveckla en idé. En region med ett öppet och tillåtande klimat för individer med olika bakgrund och kompetens. En region där företag vill utvecklas och driver ett aktivt utvecklingsarbete. Uthålliga insatser behövs som utvecklar arenor och effektiva åtgärder för att stimulera kreativitet, entreprenörskap och förnyelse, även bland barn och ungdom. Att bidra till ett starkt företagsklimat och till att en mångfald av företag och företagsformer har bra förutsättningar är viktigt. Det gäller inte minst den sociala ekonomin. Insatserna ska bidra till att invånarna i Västra Götaland får tillgång till en allt mer diversifierad arbetsmarknad där en ökad andel är anställda i växande små- och medelstora företag och där fler driver egen verksamhet. Den ökade mångfalden i Västra Götaland är en viktig resurs och ska tas till vara. Målet är ett positivt klimat för entreprenörskap och företagande.

Prioriteringar:

1. Stimulera ökat entreprenörskap och intraprenörskap
2. Skapa starka förutsättningar för att förverkliga idéer och starta företag
3. Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag

1.1.1 Stimulera ökat entreprenörskap och intraprenörskap

Betydelsen av kreativitet, entreprenörskap och intraprenörskap (kreativitet på arbetsplatser) har ökat och blir en allt viktigare faktor för tillväxt, utveckling och välfärd. När fler ges möjlighet att utveckla och använda sin kreativitet ökar förnyelse och dynamik i samhället. Omfattande insatser har gjorts i Västra Götaland – i utbildningssystemet, i arbetslivet, vid myndigheter etc. – men mycket återstår. Processer och aktiviteter som synliggör och stimulerar drivkrafterna bakom kreativitet, entreprenör- och intraprenörskap ska drivas, skolungdomar och studenter prioriteras, jämställdhetsaspekten är central. Satsningar på att främja barns- och ungdomars nyfikenhet och kreativitet ska fortsätta, t.ex. via Science Centers. Fler satsningar på att öka förståelsen av kreativitet i privata, offentliga och ideella verksamheter ska genomföras. All verksamhet kvalitetssäkras och samordnas. Exempel på centrala aktörer är entreprenörsstödjande organisationer, utbildningsaktörer, Science Centers, företagens organisationer, kommuner och Västra Götalandsregionen. Målet är att åtta av tio unga (18-30 år, kvinnor och män) uppger att de kan tänka sig att bli företagare.

1.1.2 Skapa starka förutsättningar för att förverkliga idéer och starta företag

Nyföretagande är viktigt för nytänkande, för att utveckla ett mer dynamiskt och diversifierat näringsliv och för att öka sysselsättningen. Antalet nya företag ökar i Västra Götaland men är fortfarande relativt lågt vid en nationell och internationell jämförelse. Fortsatta insatser behövs. Fokus på att skapa gränsöverskridande mötesplatser blir viktigare. Ett sätt att starta ny konkurrenskraftig verksamhet är när individer eller delar av verksamheter knoppar av från befintliga företag. Processer och aktiviteter ska drivas som medverkar till att innovations- och rådgivningsaktörer blir vassare, mer samordnade och tydligare gentemot sina målgrupper. En ökad regional samordning behövs för förmedling av utvecklingskapital i olika former. Insatser som underlättar för kunskapsbaserade nya idéer och avknoppningar ska främjas. Inkubatorer är centrala för genomförandet. Riktade åtgärder krävs för att underlätta för nya företag inom tjänstebaserade näringar, som vård och omsorg, besöksnäring, kulturella näringar och för utveckling av socialt entreprenörskap. Företagandet bland medborgare med utländsk härkomst ska stimuleras. Nya finansieringsformer och modeller för värdering ska utvecklas som tar större hänsyn till jämställda, och socialt och miljömässigt hållbara idéer. Exempel på centrala aktörer är rådgivningsaktörer, inkubatorer, Almi, offentligt och privat riskkapital, kommuner, kommunalförbund, Västra Götalandsregionen. Insatserna ska bidra till att 95 000 nya företag startas åren 2014-2020 i Västra Götaland och till att hälften av alla nya företagare år 2020 är kvinnor.

1.1.3 Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag

Små och medelstora företag (SMF) spelar en avgörande roll för sysselsättning, för förnyelse och för ett diversifierat näringsliv. Kraven på förändring ökar snabbt på en allt mer global marknad. Fler företag behöver vara innovativa när det gäller organisation, teknik och kunskaper. Utvecklingsarbetet ska bidra till ökad innovationsförmåga genom satsningar på kunskap, kreativitet, kapital och internationalisering. Regionala kluster prioriteras. Kunskapsöverföring mellan SMF och regionens högskolor och universitet, industriforskningsinstitut och industriella centra är viktigt. En sammanhållen regional infrastruktur för innovationssupport till SMF (som t.ex. "Industriell Dynamik") utvecklas vidare. Gränsöverskridande möten mellan företag inom kreativa näringar och andra företag blir viktigare. Science Parks är centrala noder för arbetet. En förutsättning för offentliga satsningar är att arbetet utvecklas och drivs i samverkan med och med engagemang från näringslivet. Företagsklimatet ska stärkas genom fortsatta insatser för att förenkla för entreprenörskap och företagsamhet vid lokala och regionala myndigheter. Exempel på centrala aktörer är Science Parks, industriella utvecklingscentra, institut, universitet/högskolor, företagens organisationer, Almi, offentligt och privat riskkapital, kommunalförbund och Västra Götalandsregionen. Målet är 800 gasellföretag i Västra Götaland under perioden 2014-2020 och en högre tillväxttakt i SMF i Västra Götaland än i riket under varje år fram till år 2020.

1.2 **Regional kraftsamling kring styrkeområden för internationell konkurrenskraft**

Verksamheter inom företag, akademi och andra organisationer specialiseras och koncentreras i snabb takt. Utveckling av internationellt konkurrenskraftiga verksamheter med regional förankring förutsätter därmed ökad samverkan mellan olika aktörer. Den västsvenska arbetsmarknaden, med knappt två miljoner invånare, är i sammanhanget relativt liten och

kraven på samverkan blir stora och en förutsättning för vår utveckling och välfärd. Det gäller oavsett om vi talar om utbildning, forskning, innovation, företagande eller kopplingen utbildning/arbetsliv. För Västsverige är en central utgångspunkt de samhällsutmaningar som identifierats och som kopplats till styrkeområden där det finns ambitioner att vara världsledande. För andra industriella kluster är förutsättningarna annorlunda. Några är mer företagsbaserade och i vissa fall är de områden som identifierats en förutsättning för att andra branscher ska utvecklas (se sid 6).

Med grund i styrkeområden och kluster ska utvecklingsarbetet attrahera studenter och forskare, stärka forsknings- och innovationsmiljöer, omsätta idéer till praktik och stimulera internationella allianser. Målet är att vara världsledande på innovation inom våra styrkeområden. Innovation ska ses brett. Det handlar även om icke teknisk innovation, dvs processer, organisationssätt, ledarskap, nya sätt att sälja, producera och konsumera. Aspekter som ofta är centrala för utveckling av samhälle, företag och andra organisationer. De samlade FoU-satsningarna i Västra Götaland ska uppgå till minst 4,5 procent av värdet av den summerade regionala produktionen (FoU/BRP).

Prioriteringar::

1. Attrahera fler studenter och forskare och öka utbytet med omvärlden
2. Positionera internationellt konkurrenskraftiga forsknings- och innovationsmiljöer
3. Utveckla test- och demonstrationsarenor där nya idéer omsätts till praktik
4. Stimulera internationella allianser och samarbeten inom forskning och innovation
5. Stärka den stödjande infrastrukturen för en ledande kunskapsregion

1.2.1 Attrahera fler studenter och forskare och öka utbytet med omvärlden

Högre utbildning och forskning med bra kvalitet och tillgång till bostäder är grundförutsättningar för att attrahera studenter. Kontakter med det omgivande samhället och en stark infrastruktur för studerande och forskare är en förutsättning för att de ska trivas och stanna i regionen. Möjligheterna att studera och forska i andra delar av världen behöver också stimuleras. En strategi som identifierar centrala aktiviteter att driva samordnat i Västsverige tas fram som underlag för insatser och aktiviteter. Frågor som bör hanteras är tillgång till studentbostäder, förutsättningar att studera/forska och för internationella utbyten, marknadsföring, utvecklade utbildningsformer och starkare kopplingar till samhället i stort. Satsningar på att öka utbytet mellan forskarsamhället, högre utbildning och arbetslivet generellt kommer att intensifieras (se 2.1.2). Aktiviteter för ökad rörlighet för internationellt framstående forskare är en del i arbetet. Exempel på centrala aktörer är universitet/-högskolor, studentkårer, kommuner, arbetsgivare och Västra Götalandsregionen. Målet är att en fjärdedel av alla förstahandssökande ska välja högskolor i Västra Götaland år 2020 och att andelen utländska högskolestuderande ska i nivå med övriga storstadsregioner.

1.2.2 Positionera internationellt konkurrenskraftiga forsknings- och innovationsmiljöer

Utveckling av internationellt konkurrenskraftiga forsknings- och innovationsmiljöer ska stimuleras. Det gäller inte minst inom områden där det finns en ambition att vara världsledande. Samtliga universitet och högskolor har strategier där man identifierat områden att satsa extra på inom forskning och utbildning. Processer och aktiviteter ska drivas som stödjer

profilering och samarbeten mellan regionens lärosäten inom gemensamt identifierade områden. Samverkan mellan näringsliv, akademi, institut och offentliga aktörer är en utgångspunkt för att bygga miljöer med hög kvalitet och relevans. Miljöerna är magneter för att locka forskare, kapital och samarbetspartners. Miljöerna ska vara ledande i att omsätta ny kunskap till nytta inom företag, akademi, etc.. Exempel på centrala aktörer är universitet/-högskolor, näringsliv, myndigheter, kommuner, EU, Science Parks, Västra Götalandsregionen, BRG och regionala klusterinitiativ. Målet är att stärka den internationella attraktions- och konkurrenskraften för forsknings- och innovationsmiljöer i Västra Götaland. Målet är ökande nationella/internationella satsningar på forsknings- och innovationsmiljöer inom Västra Götalands styrkeområden.

1.2.3 Utveckla test- och demonstrationsarenor där nya idéer omsätts till praktik

Att praktiskt testa och demonstrera ny kunskap och pröva nya lösningar är viktigt för att snabba på utvecklingsprocesser. Fortsatt offensiva satsningar på problemformulering, på att öppna upp miljöer och verksamhet för test, på demonstration och innovation samt på innovationsupphandling behövs. De samhällsutmaningar som utpekats ska stå i centrum. Infrastruktur i form av testmiljöer är centralt, men fler projekt ska genomföras i riktiga miljöer, i skola, sjukvård, på transportområdet etc. Arbets sättet förutsätter att offentliga aktörer med ansvar för t.ex. hälso- och sjukvård, transporter och stadsplanering deltar och driver utveckling och innovation i samverkan med övriga parter. Särskilda satsningar på detta drivs i prioritering 3.3.1 med syfte att göra offentlig sektor i Västra Götaland till ledande på utveckling av hållbar lösningar. Tillfälliga "labb" et dyl där studenter, medarbetare och andra aktörer engageras för att arbeta med lösningar på samhällsutmaningar ska utvecklas vidare. Exempel på centrala aktörer är offentliga verksamheter, företag, universitet/högskolor, institut och nationella myndigheter. Målet är att fler strategiska satsningar som är attraktiva för omvärlden drivs i partnerskap mellan företag, lärosäten och samhällsaktörer.

1.2.4 Stimulera internationella allianser och samarbeten inom forskning och innovation

Västra Götaland spelar en central industriell roll i Sverige. En ökad andel av de satsningar som görs på forskning och innovation i Sverige och internationellt behöver en koppling till Västra Götaland. Bara då kan de mycket stora satsningar, som inte minst företagen i regionen gör på FoU, bidra fullt ut till svensk och europeisk utveckling. Målet är en ökad medverkan i och påverkan på strategiskt viktiga forsknings- och innovationsprojekt, program och policys. Antalet koordinatörer i de aktuella programmen och initiativen ska bli fler. Fler initiativ där europeiska, nationella och regionala medel kompletterar varandra ska drivas. Fler SMF ska delta i EU:s forsknings- och innovationsprogram. Fler från Västra Götaland ska delta i positioner där det är möjligt att påverka utvecklingen. Process och aktiviteter ska drivas för att öka medfinansiering av projekt och samarbeten inom nämnda områden. Exempel på centrala aktörer är universitet/högskolor, forskningsinstitut, nationella myndigheter, EU, kommuner och Västra Götalandsregionen.

1.2.5 Stärka den stödjande infrastrukturen för en ledande kunskapsregion

Science Parks i Västra Götaland är en viktig infrastruktur för att genomföra satsningar på forskning, innovation och företagsutveckling. Dessa miljöer erbjuder stöd till individer för kommersialisering och affärsutveckling (via inkubatorer), stöd till SMF samt till företag,

akademi och offentliga aktörer som vill samarbeta inom styrkeområden/kluster. Fortsatt utveckling av Science Parks som plattformar för samarbete mellan företag, lärosäten och offentliga aktörer ska ske.⁴

Västra Götaland har 2013 sex Science Parks som fokuserar på styrkeområden med relevans för den omgivande delen av regionen. I Göteborg, Lindholmen – med inriktning på fordons-elektronik, säkerhet, logistik och media. Sahlgrenska – med fokus på biomedicin och hälsa och Johanneberg – samhällsbyggnad, energi och materialteknik. I Borås (Sjuhärad) design och smarta textilier. Innovatum i Trollhättan (Fyrbodalen) är inriktat mot produktionsteknik, miljö/-energi, kreativa näringar och Gothia Science Park i Skövde (Skaraborg) virtuella system, dataspel och informationsteknologi. En ökad samverkan mellan Science Parks ger en höjd kvalitet vilket skapar förutsättningar för internationell styrka. Ett stort antal andra centrumbildningar med stor betydelse som infrastruktur och arneor i utvecklingsarbetet finns i Västra Götaland. Med direkt koppling till frågan om hållbar stadsutveckling och med internationella ambitioner har t.ex. Mistra Urban Futures - Centrum för hållbar stadsutveckling i Göteborg etablerats i Göteborg.

Målet är att en ökad andel av nationella och internationella satsningar och uppdrag ska genomföras i Västra Götaland. Fler SMF ska delta i forsknings- och innovationsprogram. Klusterstödet ska professionaliseras. Samverkan regionalt, nationellt och internationellt ska fortsätta öka. Arbetssättet ska präglas av hållbarhet och jämställdhet. Centrala aktörer är företag, universitet/högskolor, institut, myndigheter, kommuner och regioner samt internationella intressenter.

2. EN REGION FÖR ALLA

En region för alla handlar om att öka satsningarna på att ge invånarna i hela Västra Götaland bra möjligheter att utvecklas med betoning på utbildning, arbete och kommunikationer. Alla ungdomar ska ges förutsättning att få bra ingångar i samhället. Tendensen att många med sämre stöd hemifrån hamnar i utanförskap eller att invånare med utländsk bakgrund utsätts för diskriminering ska brytas. Sociala och ekonomiska skillnader mellan stadsdelar och bostadsområden i Göteborg och andra större städer måste minska. Kopplingarna mellan arbetsliv och studier ska stärkas i utbildningssystemet.⁵ Arbetet med validering, kompetensförsörjning- och utveckling och matchning av kompetens ska intensifieras. Kompetensplattformen är ett viktigt verktyg i arbetet. Att ge alla invånare bra möjligheter att ta tillvara Västra Götalands samlade förutsättningar för arbete, utbildning och kultur genom tillgång till olika former av kommunikation, och att stärka företagens transportmöjligheter, är grundförutsättningen för att utveckla en region för alla, och för tillväxt och utveckling.

---

⁴ Detta sätt att arbeta, s.k. Open Arenas inom Science Parks, har uppmärksammats internationellt (OECD 2011).

⁵ I de s.k. Demokratitorg som genomförts med unga i Västra Götaland sedan 2007 och som 2013 genomfördes i nio gymnasieskolor i olika delar av regionen var dessa frågor helt dominerande när ungdomarna själva fick uttala sig om vad som krävdes för att stärka möjligheterna att få jobb. (Västra Götalandsregionen 2013 (a))

2.1 Bryta utanförskap och segregation och stärka kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv

Omfattningen av och kvaliteten på kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv är en av de helt centrala frågorna för minskat utanförskap, diskriminering och stärkt integration. Men den är också viktig för företags- och organisationers utveckling och för den långsiktiga utvecklingen i olika delar av regionen. För att minska skillnaderna mellan olika stadsdelar och bostadsområden i Göteborg och i andra större städer i Västra Götaland krävs en samlad satsning som berör alla delar av samhället och som utgår från ett perspektiv där hela staden och dess resurser utnyttjas. Den resurs den ökade mångfalden bland invånarna i Västra Götaland innebär måste tas tillvara bättre än i dag. Målet är att minska skillnaderna mellan invånare i olika bostadsområden och stadsdelar samt att alla elever och studenter i Västra Götaland har en personlig koppling till arbetslivet.

Prioriteringar:

1. Skapa en sammanhållen arena för ungas möjligheter till praktik, ferieplatser, mentorer
2. Kraftsamling på ökad samverkan mellan eftergymnasial utbildning och arbetslivet
3. Främja ett arbetsliv som aktivt engagerar sig för barn och ungdom
4. Lösa urbana utmaningar i de större städerna

2.1.1 Skapa en sammanhållen arena för ungdomars möjligheter till praktik, ferieplatser, mentorer

Att ge ungdomar en koppling till arbetslivet är en grundläggande fråga för att stärka deras förutsättningar att utvecklas i utbildning och i vuxenliv. Det är extra viktigt för ungdomar utan egna kontakter och nätverk. Det är därmed en avgörande fråga för minskad segregation och bättre integration. Frågan är också viktig för företag och andra organisationer, inte minst på orter som saknar tillgång till högre utbildning, där den kan vara avgörande för att attrahera unga kvinnor och män efter genomförda studier. En tydlig struktur och stödsystem för arbetsplatsförlagd praktik och kommunalt feriearbete ska etableras.

Genom att utgå från ett befintligt system (praktikplatsen.se) tas erfarenheter och strukturer som byggts upp under lång tid tillvara. I konceptet ingår att samordna och kvalitetssäkra behoven av praktik, tillgång på praktik, matchning mellan praktik och tillgång, handledarutbildning och ersättningar. En central fråga är hur verksamheten kan utvecklas så att den bidrar till att bryta rådande könsmonster i de val som görs samt hur den kan omfatta fler områden t.ex. mentorskap. Exempel på centrala aktörer är kommuner och kommunalförbund, företags- och fackliga organisationer, Västra Götalandsregionen. Målet är kvalitets-säkrad och enkel tillgång till praktik och ferieplatser i arbetslivet för alla i grundskola, gymnasium, etc. i hela Västra Götaland senast år 2020.

2.1.2 Kraftsamling på ökad samverkan mellan eftergymnasial utbildning och arbetslivet

En tät, långsiktig samverkan mellan högre utbildning och arbetslivet har många fördelar. Forsknings- och utbildningsresultat förbättras. Företag och organisationer utvecklas. Att ge studenter en koppling till arbetslivet stärker deras förutsättningar att utvecklas, att etablera sig i regionen, och stärker därmed regionens potential. Arbetet med olika former av arbetslivsanknytning inom utbildning så som t.ex. "arbetsintegrerat lärande" och "professionsanknuten utbildning" är framgångsrikt men fler behöver få möjlighet att gå i denna typ av utbildning. En satsning på och utveckling av arbetet med system för

mentorskap och olika former av examensarbeten och praktikplatser för den högre utbildningen behövs dessutom. En gemensam strategi bör tas fram av berörda parter och utgöra grund för arbetet. En kraftfull mobilisering i Västra Götaland för att öka samverkan och utbudet av "examensarbeten" och praktikplatser behövs. En årlig exjobbskonferens med alla aktörer kan genomföras. Exempel på centrala aktörer är lärosätena i Västra Götaland, näringslivets organisationer, fackliga organisationer, kommuner, Västra Götalandsregionen och andra myndigheter. Målet är att antalet mentorsplatser, examensarbeten och praktikplatser ökar kontinuerligt och att fler eftergymnasiala utbildningar drivs med en mer direkt koppling till arbetslivet.

2.1.3 Främja ett arbetsliv som aktivt engagerar sig för barn och ungdomar

Många unga saknar utvecklande kontakter med vuxenvärld och arbetsliv. En ökad betoning av värdet av volontärarbete är ett sätt att öka utbudet av vuxna från arbetslivet som möter unga. Att få möjlighet att ägna ett antal arbetstimmar per år åt frivilligarbete är dessutom en viktig generell fråga. Frivilligarbete har stort värde för medarbetarnas engagemang, för synen på den egna organisationen, för arbetsplatsers långsiktiga attraktivitet och utveckling. Det har också en positiv effekt på hur nöjda invånarna är med sina liv. En gemensam strategi bör utgöra grund för arbetet. Den baseras på en analys av modeller för volontärarbete i Sverige och andra länder. Olika former för att koppla frivillig/volontärarbetare till barn och ungdomar analyseras och värderas. Väl fungerande verksamheter ska främjas. Fokus ska ligga på att motverka utanförskap, segregation och på att stärka integrationen i samhället. Exempel på centrala aktörer är Västra Götalandsregionen, kommuner, statliga förvaltningar, skolor, föreningsliv, arbetsmarknadens parter. Målet är att antalet medarbetare som ges möjlighet och som väljer att delta i frivilligarbete ökar kontinuerligt i Västra Götaland.

2.1.4 Lösa urbana utmaningar i de större städerna

De sociala och ekonomiska skillnaderna mellan olika delar i de större städerna i Västra Götaland är betydande, det gäller inte minst Göteborg. Områdena karaktäriseras också av att många nya svenskar som flytt från krig och förtryck eller söker nya livschanser utgör en hög andel av de boende. Omfattande generella insatser föreslås i denna strategi när det gäller frågor som är centrala för att hantera dessa utmaningar. Exempel är kopplingen utbildning/-arbetsliv, validering, entreprenörskap, social ekonomi. Inom denna prioritering står dock invånarna i dessa områden och områdena i sig i fokus.

Sektorsövergripande integrerade planer och strategier som leder till att socioekonomiskt olika områden i Göteborg och andra delar av Västra Götaland länkas samman geografiskt och socialt i staden och regionen ska stödjas. Åtgärder som syftar till ökad integration av människor med olika levnadsvillkor i samhälleliga system som berör arbete, utbildning eller det civila samhället är en förutsättning. Det gäller även åtgärder med syfte att minska sociala och rumsliga barriärer mellan invånargrupper och bostadsområden i olika delar av Göteborg och de andra större städerna. Stöd behöver hämtas i EU:s insikter och insatser på området. Exempel på centrala aktörer är Göteborgs stad, Borås, Trollhättan och andra större städer i Västra Götaland, GR, BRG, högskolor och universitet, den sociala ekonomin, föreningslivet, Mistra Urban Futures, Västra Götalandsregionen, Länsstyrelsen, EU. Målet är minskade socioekonomiska skillnader mellan invånarna i s.k. utsatta områden och genomsnittsinvånaren i Västra Götaland.

2.2 Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft

Hur invånarnas kompetens utvecklas, synliggörs och används på arbetsmarknaden är en avgörande framtidfråga för att ge invånare, företag och organisationer möjlighet att växa. Fler behöver arbeta, också för att bli mer delaktiga i samhället. Konkurrenskraften behöver öka genom att behovet av kunskaper och kompetens tillgodoses på ett bättre sätt än i dag. Fler behöver gå vidare till eftergymnasial utbildning och skillnaderna mellan kvinnor och män och mellan olika delar av Västra Götaland måste minska. Målet är att alla får möjlighet att ta tillvara sin potential och kompetens i utbildning och arbetsliv.

Prioriteringar:

1. Fler ska bedriva eftergymnasiala studier och avhoppet från skolan ska minska
2. Förkorta och förenkla vägen till arbetsmarknaden genom vägledning och validering
3. Effektiv kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer
4. Utveckla samordning inom utbildningssystemet för att möta framtidens kompetensbehov

2.2.1 Fler ska bedriva eftergymnasiala studier och avhoppet från skolan ska minska

Gemensamma satsningar behövs för att öka andelen som går vidare till eftergymnasial utbildning, för att jämna ut skillnaderna mellan kvinnor och män och för att minska skillnaderna mellan olika delar av Västra Götaland. En gemensam kraftsamling i samverkan med det civila samhället krävs också för att minska avhoppet från undervisningen. Ungdomar som "läser vidare" ska ha bra förutsättningar att göra väl informerade val. Särskilda insatser krävs för att minska könstraditionella val. En gemensam strategi tas fram och genomförs i Västra Götaland. Exempel på tänkbara områden är insatser riktade till föräldrar och elever från studieovana miljöer, olika former av mentorsprogram, så som Intize.

Distansutbildning och lärcentra är viktiga verktyg i sammanhanget och kan utvecklas mer. Föreningslivet, inte minst idrottsrörelsen, når ett mycket stort antal barn och ungdomar i hela Västra Götaland och bör kunna spela en viktig roll i en kraftsamling på att minska skolavhoppet i Västra Götaland. Exempel på centrala aktörer är kommuner, universitet och högskolor, Västra Götalandsregionen, Science Centers, Intize, föreningslivet, arbetsmarknadens parter. Målet är att mer än hälften av ungdomarna i Västra Götaland ska påbörja eftergymnasial utbildning inom tre år efter gymnasium och att skillnaderna mellan kvinnor och män och olika delar av regionen minskar. Insatserna ska också medverka till att avhoppet från skolan minskar till mindre än 8 procent i Västra Götaland senast år 2020.

2.2.2 Förkorta och förenkla vägen till arbetsmarknaden genom vägledning och validering

Ökade regionala insatser behövs för att stärka invånarnas möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. System och strukturer måste vara flexibla och anpassade efter individens behov av kompetensutveckling. Studie och yrkesvägledning ska ge individen förutsättningar att göra informerade val som leder till sysselsättning. Nya alternativa vägar till arbetsmarknaden måste prövas och invånarnas kompetenser synliggöras bättre. De viktigaste insatserna beskriver målen för arbetet. Kvalitetssäkrad validering ska göras tillgänglig för alla som har behov av det. En struktur för validering ska utvecklas i Västra Götaland (inom nationell kvalifikationsram) som säkerställer ett heltäckande valideringsutbud med hög kvalitet och legitimitet på ett kostnadseffektivt sätt och som gör validering till ett accepterat verktyg hos

både utbildningsanordnare och arbetsgivare. Denna struktur ska också verka för ett ökat nyttjande av validering. Självständig och samordnad studie och yrkesvägledning som bryter traditionella könsmonster ska vara tillgängligt för alla invånare oavsett ålder och situation. Exempel på centrala aktörer är utbildningsanordnare, arbetsförmedlingen, arbetsgivare, branschorganisationer, fackliga organisationer, kommuner, kommunalförbunden, Västra Götalandsregionen.

2.2.3 Effektiv kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer

Aktivt arbete med strategisk kompetensförsörjning på arbetsplatser handlar om att bättra ta tillvara existerande kompetens. Livslångt lärande och möjligheter till kontinuerlig kompetensutveckling i arbetslivet låter individen utvecklas och ger handlingsalternativ, stärker organisationen och bidrar till en rörligare arbetsmarknad. Stödet för att arbeta med strategisk kompetensförsörjning för livslångt lärande i samverkan mellan företag och i samverkan mellan andra organisationer i Västra Götaland ska stärkas. Dagens arbetsformer och verktyg utgör grund för arbetet både på organisations- och individnivå men behöver utvecklas. Små och medelstora företag är en viktig målgrupp. Exempel på centrala aktörer är utbildningsanordnare, arbetsgivare, fackliga organisationer, kommuner, Västra Götalandsregionen, EU. Målet är en minskning av antalet företag och organisationer i Västra Götaland som upplever att brist på kompetent arbetskraft är ett hinder för att utveckla och expandera verksamheten.

2.2.4 Utveckla samordning inom utbildningssystemen för att möta framtidens kompetensbehov

Långsiktigt förväntas brist på arbetskraft inom ett flertal strategiskt viktiga områden i Västra Götaland. Ett samordnat arbete med arbetskraftsförsörjning i samverkan mellan utbildningsanordnare och arbetsmarknadens parter behövs för att parera utvecklingen och förbättra den långsiktiga matchningen. Samverkan och samordning mellan olika former av utbildningar ska utvecklas i syfte att skapa bättre kvalitet och relevans och möjliggöra ett livslångt lärande för individen och samtidigt öka tillgången på efterfrågad kompetens på arbetsmarknaden. En struktur för kontinuerlig dialog kring kompetensförsörjningsbehov med strategiskt viktiga branscher ska etableras. Antalet mötesplatser för aktörer inom utbildning, arbetsmarknad, privat och offentlig sektor ska öka i syfte att skapa ökad samverkan kring framtida kompetensbehov. Exempel på centrala aktörer är utbildningsanordnare, arbetsgivare samt fackliga organisationer, kommuner och kommunalförbund och Västra Götalandsregionen. Målet är balans mellan tillgång och efterfrågan inom hälften av alla yrkesgrupper år 2020.

2.3 **Tillgång till kommunikation för arbete, utbildning och livskvalitet**

Att ge alla invånare bra förutsättningar att ta tillvara Västra Götalands samlade utbud av arbete, utbildning, kultur är avgörande för att skapa en robust region och för tillväxt och utveckling. Väl fungerande transporter för personer och gods och en högkvalitativ IT-infrastruktur är en förutsättning för fortsatt välstånd i Västra Götaland. Trots en tredubbling av investeringarna i infrastruktur och kollektivtrafik sedan Västra Götalandsregionen bildades har tillgången till kommunikation brister. Flera länkar saknas i vad som kan betecknas som grundläggande transportinfrastruktur i en storstadsregion och omfattas inte av det "Västsvenska paket" som nu genomförs. Effekterna är betydande. Regionens potential att bidra till svensk och europeisk tillväxt och utveckling tas inte tillvara. Transport och IT-infrastrukturen har

därmed inte heller förutsättningar att bidra fullt ut till målet om hållbar utveckling, varken i ekonomiska, sociala eller i miljömässiga termer. Fortsatta investeringar behövs.

Regionala framtidsbilder som tas fram i samverkan i Västra Götaland och som beskriver principer och ger vägledning för hur vi ska nå framtidens hållbara samhälle är en förutsättning för att nå målen på lång sikt. Utvecklingen av ett mer hållbart transportsystem (ekonomiskt, socialt och miljömässigt) är dessutom i sig en profilfråga för Västra Götaland. Kopplingarna till andra delar i strategin är många. Det gäller t.ex. ambitionen att utveckla Västra Götaland som testarena för hållbara transportlösningar. (se del 1) och det berör ansvarsfrågor, normer och värderingar (se del 3). Målet är att invånarna i alla delar av Västra Götaland ska bli allt mer nöjda med sin tillgång till kommunikation.

Prioriteringar:

1. Investera i transportinfrastruktur som bygger samman Västsverige för personer och gods
2. Bygga ut en kollektivtrafik som är ett föredöme när det gäller kvalitet och hållbarhet
3. Bidra till en IT-infrastruktur med hög kvalitet för alla och som främjar hållbarhet
4. Utveckla en regional framtidsbild som stödjer hållbar utveckling i Västra Götaland

2.3.1 Investera i transportinfrastruktur som bygger samman Västsverige för personer och gods

Investeringar i transportinfrastrukturen i Västra Götaland ska möjliggöra en fortsatt vidgning av de lokala arbetsmarknaderna i Västsverige och ge förutsättningar för effektiva och hållbara person- och godstransporter. Eftersatta investeringar i förhållande till övriga storstadsregioner gör att behoven är omfattande även efter att det s.k. Västsvenska paketet genomförts fullt ut 2028. För att effektivt och hållbart binda samman huvudorter i lokala arbetsmarknadsregioner krävs snabba och moderna järnvägsförbindelser. Västra stambanan har betydande kapacitetsproblem som måste åtgärdas. Sträckan Göteborg – Landvetter - Borås – Jönköping med koppling till Stockholm är ett annat exempel. Tillgängligheten till större och närliggande arbetsmarknader som Karlstad, Halmstad, Jönköping, Örebro och Halden behöver generellt förbättras. Säkerhet och framkomlighet, för trafikanter och invånare, men också för näringslivets transporter, talar för en snabb utbyggnad av E20 och E45. Att bibehålla möjligheterna att bedriva omfattande godstransporter och annan sjöfart via Vänern och Göta Älv bör vara en självklarhet i ett hållbarhetsperspektiv.

I alla bedömningar av Västsveriges internationella attraktivitet och konkurrenskraft drar ett begränsat utbud av destinationer på flygsidan ner bedömningen. Ökat samarbete för att förbättra tillgången behövs parallellt med ett aktivt arbete för att bidra till att flyget blir mer hållbart, också globalt. På sikt är ett förverkligande av en snabb järnvägsförbindelse som binder samman regionen Oslo – Göteborg – Öresund, en investering som kan förväntas ha omfattande betydelse inte bara för Sverige och Norden utan också för europeisk tillväxt och för hållbar utveckling. Området är redan i dag ett av de mest attraktiva och utvecklade i Europa och avstånden ger förutsättningar för ökat utbyte på många områden.

Västra Götaland är nordens logistikcentrum och en hög andel av Sveriges godstransporter transporteras via eller genom regionen. Göteborgs hamn är nordisk hub för transoceaniska direktlinjer. Ett omfattande hållbarhetsarbete sker som behöver mötas av fortsatta inve-

steringar i väg- och järnvägsförbindelser. Ett mer effektivt och hållbart utnyttjande av infrastrukturen krävs. En utvecklad infrastruktur i gränsytan mellan olika transportslag behövs, men framförallt en bättre samordning, organisering, och utveckling av nya attraktiva tjänster för dessa gränssnitt. Fördelarna med olika trafikslag ska tas tillvara. Kombinerade transporter och resor ska underlättas t.ex. genom satsningar på terminaler. Det är också viktigt att arbeta för ökade satsningar på mobility management med syftet att kontinuerligt värdera behovet av transporter till förmån för mer hållbara alternativ. Möjligheterna att minska transportbehoven, i såväl privat som offentlig verksamhet, är en central fråga.

Processer och aktiviteter drivs inom de etablerade samverkansformer och reglerade processer som utvecklats för planering av transportinfrastruktur det senaste decenniet. Frågorna om flyg, hamnar och gränsytan mellan olika transportslag bör vara en del av dessa processer. För att minska klimatpåverkan från transporter ska klimatsmarta alternativ prioriteras och en transportsnål samhällsplanering prioriteras. Ett stort antal aktörer deltar. För Västra Götaland har Beredningen för Hållbar Utveckling ansvar för att driva arbetet framåt. Ett gemensamt högnivåforum för hållbara transporter med internationella aktörer bör etableras i Västra Götaland. Målet är utbyggnad av en infrastruktur som möjliggör en fortsatt vidgning av de lokala arbetsmarknaderna i Västsverige och som ger förutsättningar för attraktiva, effektiva och hållbara person- och godstransporter, lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Tillgängligheten till arbetsplatser samt kommersiell och offentlig service mätt i restid med bil, kollektivtrafik och med cykel ska öka.

2.3.2 Bygga ut en kollektivtrafik som är ett föredöme när det gäller kvalitet och hållbarhet

En väl fungerande kollektivtrafik är en förutsättning för en attraktiv storstadsregion. Resandet med kollektivtrafik har ökat mycket snabbt i Västra Götaland under 2000-talet. Den gemensamma ambitionen i Västra Götaland är tydlig. Utbyggnaden ska fortsätta och marknadsandelarna öka. Den strategiska inriktningen är att möta behoven där efterfrågan är störst. I stadstrafik och i det nät som knyter samman lokala arbetsmarknader i Västsverige finns stor potential att ta nya marknadsandelar. Samtidigt ska en grundläggande nivå för lokala resor garanteras i hela regionen. Till det kommer ett behov av att ge alla möjlighet att ta sig till viktiga platser för handel, kultur, nöjen etc. Beslutet att införa trängselskatt i Göteborg 2013 bidrar till mindre trängsel och en ökad andel kollektivtrafikresenärer.

Kollektivtrafiken är en central resurs och ett skyltfönster för ambitionerna i Västra Götaland att vara testarena för hållbara transportlösningar. Nya trafiklösningar, ny teknik, nya tjänster kring resan m.m. ska ständigt provas. Nya samarbetsformer ska utvecklas för att bättre koppla forskning och praktik. Än mer långsiktiga visioner/mål för en attraktiv och hållbar kollektivtrafik behöver tas fram (se 2.3.4). BHU är central aktör för att driva strategiska - frågor. Kollektivtrafiknämnden i Västra Götaland har ansvar för kollektivtrafikens utveckling. Västra Götalandsregionen och kommunerna har samråd i kollektivtrafikråd. Konkreta mål har beslutats. En tredjedel invånarnas resor ska 2025 göras med kollektivtrafik (Göteborgsregionen 40 procent). Nio av tio invånare (kvinnor/män) ska vara nöjda med sin senaste resa med kollektivtrafiken år 2020. Minst 90 procent av persontransportarbetet ska utföras med fossilfri energi samma år och kollektivtrafiken ska använda 25 procent mindre energi per personkilometer jämfört med 2010.

- 2.3.3 Bidra till en IT-infrastruktur med hög kvalitet för alla och som främjar hållbarhet
Bredband och IT-tjänster är en integrerad del av all verksamhet. Tillgång till IT med hög kvalitet är en förutsättning för att invånare och företag ska kunna verka i regionen. Ett omfattande arbete har genomförts för att stärka tillgången till bredband i s.k. bristområden (regional bredbandsstrategi). IT:s roll för samhällsutvecklingen är central. Processer och aktiviteter ska drivas brett för att användningen av IT ska bidra till ett mer hållbart samhälle – ekonomiskt, socialt och miljömässigt. Fokus ska ligga på invånarnas möjligheter att leva ett bra liv med koppling till offentliga tjänster, boende, arbetsliv etc. När det gäller utbildning, kunskap och kompetensutveckling skapas helt nya förutsättningar som behöver utnyttjas bättre i Västra Götaland. Etablerade samverkansformer och reglerade processer för arbetet med den digitala agendan finns (BHU). För år 2020 är målet att nio av tio hushåll och företag ska ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s vid nedladdning och att Västra Götaland ses som ett föredöme när det gäller IT-användning för hållbarhet och samhällsservice.
- 2.3.4 Utveckla en regional framtidsbild som stödjer hållbar utveckling i Västra Götaland
Utvecklingen av en långsiktigt hållbar region förutsätter en gemensam övergripande framtidsbild av regionens fysiska struktur. För Västra Götaland och Västsverige saknas en sådan bild i dag. Sambandet mellan investeringar i fastigheter, lokalisering av samhällsservice och möjligheten till god kollektivtrafikförsörjning är viktiga områden liksom hur vi ska minska boendesegregationen i våra större städer. Utgångspunkten bör vara gemensamma principer för hållbar utveckling för kommunerna och Västra Götalandsregionen. En annan viktig utgångspunkt är den regionplanering som sedan länge bedrivs i Göteborgsregionen, som nu startats i Skaraborg, etc. En regional bild för Västsverige kommer dock att tecknas på mer övergripande nivå. En regional strukturbild för Västsverige bör efterhand få genomslag i lokal, regional och nationell planering. I processen ska kvinnor och män ha möjlighet att bidra med kunskap och erfarenheter på lika villkor. Exempel på centrala aktörer är BHU, kommuner och kommunalförbund, länsstyrelsen i Västra Götaland, omgivande regioner, grannländer, universitet och högskolor, Mistra Urban Futures, m.fl. Målet är att skapa en gemensam strukturbild för Västsveriges långsiktiga utveckling baserad på hållbar utveckling, vilken ger värdefulla bidrag till kommunala, regionala och nationella planprocesser.

3 EN REGION DÄR VI TAR GLOBALT ANSVAR

En region där vi tar globalt ansvar handlar om att öka takten i omställningen till ett hållbart samhälle på områden som berör utvecklingen i andra delar av världen. När vi gör det stärker vi samtidigt vår konkurrenskraft och förutsättningarna för långsiktigt hållbar utveckling. Arbetet för att nå de ambitiösa klimatmålen för Västra Götaland är framgångsrikt men behöver breddas och intensifieras. Lika viktigt är att vi tar vårt ansvar för hur vår konsumtion och våra relationer med omvärlden påverkar förutsättningarna för att leva ett bra liv i andra länder. Ökat fokus krävs på socialt ansvar, resurseffektivitet och på att bidra till ett giftfritt samhälle. Inköp och upphandling är centrala verktyg för att driva ansvars- och innovationsfrågor. Vi måste också våga berätta om våra ambitioner och insatser. Ett aktivt ledarskap från politiker och den offentliga sektorn är en förutsättning för ett framgångsrikt arbete och för att påverka normer och värderingar i samhället i mer hållbar riktning.

3.1 Ett resurseffektivt samhälle med minskad klimatpåverkan

För att Västra Götaland ska vara en resurseffektiv och fossiloberoende ekonomi krävs omfattande satsningar på infrastruktur och teknikutveckling och en ändring av normer och värderingar i mer hållbar riktning. Ett politiskt ledarskap som bidrar till att offentlig sektor går före, utvecklar och inför mer hållbara lösningar i samverkan med näringslivet, är en förutsättning. Vi behöver avsätta resurser för att utveckla och sprida mer hållbara lösningar globalt. Västra Götaland ska vara en testarena för resurseffektiva lösningar och gå från test till fullskaligt genomförande inom fler områden. Landsbygden och de gröna näringarna behöver bra utvecklingsförutsättningar men ska också bidra mer aktivt till hållbar utveckling i samverkan med omgivande städer. Affärsdriven miljöutveckling ger potential att driva frågor internationellt. Målet är att Västra Götaland år 2020 ses som ett föredöme när det gäller utveckling, implementering och spridning av hållbara lösningar i Sverige och Europa

Prioriteringar:

1. Göra offentlig sektor i Västra Götaland ledande på utveckling av hållbara lösningar
2. Genomföra fler breda överenskommelser för hållbar utveckling i Västra Götaland
3. Göra Västra Götaland till modell för hållbar landsbygdsutveckling och samspel stad/land
4. Utveckla miljölösningar med ambition att påverka globalt via affärsdriven miljöutveckling

3.1.1 Göra offentlig sektor i Västra Götaland ledande på utveckling av hållbara lösningar

Betydelsen av att skapa testarenor och demomiljöer betonas genom hela denna strategi. Offentliga myndigheter har ett särskilt ansvar för och förutsättningar att gå före, utveckla och implementera framtidens resurseffektiva och hållbara lösningar i egna och i offentligt finansierade verksamheter. Processer och aktiviteter ska drivas som främjar ett fortsatt intensivt arbete på området. Teknik och tekniska lösningar är viktigt men frågorna innefattar allt från hur arbetet organiseras till hur offentligt finansierad service erbjuds. En minskning av transportarbetet är en fråga som bör stå i centrum både när det gäller personal och tjänster. En generell utfasning av fossila ämnen till förmån för förnybar energi, energieffektivisering, grön kemi etc. är andra exempel liksom frågan om en utfasning av hälsofarliga ämnen i varor och införande av cirkulära verksamhetsmodeller och materialflöden. Systemlösningar ska sökas. Formerna för samverkan mellan berörda aktörer behöver stöd för att utvecklas. Aktiviteter som utvärderar och följer pågående "försöksverksamhet" är viktiga. Aktiviteter som marknadsför lösningar och affärsmöjligheter lokalt, regionalt, nationellt och internationellt genomförs. Exempel på centrala aktörer är kommunala, regionala och statliga organisationer och myndigheter samt fackliga organisationer. Målet är att förändringsarbetet i offentlig sektor år 2020 har hållbar utveckling och globalt ansvar som en bärande princip.

3.1.2 Genomföra fler breda överenskommelser för hållbar utveckling i Västra Götaland

Ett stort antal utvecklingsarbeten för hållbar utveckling pågår i Västra Götaland. När tekniken är mogen, metoderna utvecklats och demoprojekten fungerar är den avgörande frågan att omsätta kunskaperna i större skala. Konkret samarbete i form av överenskommelser mellan offentliga aktörer har prövats i Västra Götaland under senare år och visat sig spara resurser i form av tid och pengar samtidigt som påverkan på samhällsutvecklingen blivit mer märkbar. Ett exempel på arbetsmetoden är den process som drivits mellan kommunerna och Västra Götalandsregionen inom ramen för Klimatstrategin för Västra Götaland kallad Smart energi.

BHU är en central aktör för att se till att frågor initieras och drivs. Övriga offentliga och offentligt finansierade verksamheter är viktiga i genomförandet. Målet är att 2020 ha nått överenskommelser (mellan aktörer inom offentlig sektor men också med näringslivet) som omfattar de huvudsakliga insatser som krävs för att nå de övergripande målen om energiomställning, transporteffektivitet, resurshushållning och ett giftfritt samhälle.

3.1.3 Göra Västra Götaland till modell för hållbar landsbygdsutveckling och samspel stad/land
Förutsättningarna för landsbygdsutveckling och för de gröna näringarna ska vara starka i Västra Götaland samtidigt som bidragen till en hållbar samhällsutveckling ökar. Fokus ligger på fortsatt utveckling av lokala och närproducerade livsmedel, utveckling av strategier för produktion och avsättning av biomassa, på en kretsloppsriktad avfallshantering och på produktutveckling med fokus på livsmedel och skogsråvara. Västra Götaland har därtill, med sin karaktär av ett Sverige i miniatyr, möjlighet att vara modell för ett väl fungerande samspel mellan stad och land, i Sverige och i Europa. Stadens behov av energi- och materialförsörjning och livsmedel, och staden som producent av stora mängder avfall ger självklara kopplingar till landsbygden. Hur samspelet mellan stad och land fungerar är viktigt både för att nå en hållbar stadsutveckling och för en levande och hållbar landsbygd. EU:s landsbygdsprogram är en central resurs. Det ska bidra till starka förutsättningar för lokal produktion och livsmedelsförsörjning, till resurseffektivitet och minskad klimatpåverkan och till att främja hållbara ekosystem. Arbetet drivs via en regional strategi och handlingsprogram. En plattform med representanter från näringslivet, ideella och offentliga organisationer har etablerats och bör med en bredare representation utgöra utgångspunkt för arbetet.

3.1.4 Utveckla miljölösningar med ambition att påverka globalt via affärsdriven miljöutveckling
Affärsdriven miljöutveckling innebär att affärsutveckling av teknik/produkter och avsättning lokalt och globalt kommer i första hand när frågor med stor miljöpotential väl identifierats. Metoden har utvecklats och använts med goda resultat i Västra Götaland under ett antal år. En process ska drivas för att utveckla ett system som fångar upp och främjar utvecklingen av idéer till kommersiella lösningar, produkter eller tjänster och till att affärsmöjligheter paketeras och kommuniceras. Genomförande av aktiviteter och projekt ska ske samordnat när det är möjligt. Exempel på viktiga områden är miljö och hälsoskadliga ämnen men också systemlösningar inom t.ex. hållbara transporter och cirkulära affärsmodeller. Exempel på centrala aktörer för att driva frågan är Västra Götalandsregionen, Business Region Göteborg kommuner, kommunalförbund, Science Parks, Mistra Urban Futures. Målet är en miljöteknikmarknad med en tillväxt i sysselsättning och export som är snabbare än i riket och med kraft att påverka utvecklingen globalt inom utvalda områden.

3.2 Hållbar konsumtion som driver ansvar, utveckling och innovationer

Kunskapen om betydelsen av vanor och hur de påverkas av rådande normer och värderingar i samhället har ökat under senare år. För att utveckla ett mer hållbart samhälle räcker det inte med ett samhällsbygge – en infrastruktur – som ger förutsättningar för hållbar utveckling eller nya tekniska lösningar. Värderingar och normer måste stödja hållbara vanor och en mer hållbar konsumtion. Dessutom behövs en satsning på att utveckla en mer aktiv gemensam arena för innovativa och hållbara inköpsbeslut. Här finns en tydlig möjlighet för den lokala och regionala nivån att visa ansvar för och i någon mån direkt påverka utvecklingen i ett

större perspektiv. Målet är att invånarna i Västra Götaland tar ökad hänsyn till hur deras konsumtion påverkar människor och miljö lokalt och globalt.

Prioriteringar:

1. Driva frågan om resurseffektiv konsumtion och kommunicera hållbara värderingar
2. Samverka kring inköp som driver hållbar utveckling, innovation och lokal utveckling

3.2.1 Driva frågan om resurseffektiv konsumtion och kommunicera hållbara värderingar

Det är inte vad vi säger utan hur vi gör som avgör vilka värderingar och normer som råder i samhället. En omställning till ett mer hållbart samhälle i ekonomiska, miljömässiga och sociala termer förutsätter att värderingar och vanor förändras i hållbar riktning. Med koppling till vår vision om det goda livet finns en rad frågor där ändrade vanor kan antas ge invånarna bättre liv samtidigt som hållbar utveckling gynnas. En central del i arbetet är att stimulera affärsmodeller och produkter/tjänster som gör att såväl offentlig sektor, företag som privata konsumenter stimuleras att agera hållbart. En utgångspunkt är att föra en dialog kring det engagerade arbetet för hållbar utveckling som bedrivs av många aktörer i Västra Götaland. Att arbeta medvetet med denna typ av frågor kräver en process där representanter för alla delar i samhället medverkar, att arbetet vilar på god vetenskaplig grund samt, inte minst, ett starkt politiskt engagemang. Exempel på centrala aktörer är företag och företagens organisationer, kommuner, region, universitet och högskolor, näringslivet, fackliga och frivilligorganisationer, Mistra Urtban Futures. Målet är att en ökad andel invånare ger uttryck för hållbara värderingar vilket också bidrar till mer hållbar, resurseffektiv, konsumtion mot år 2020.

3.2.2 Samverka kring inköp som driver hållbar utveckling, innovation och lokal utveckling

Inköpens betydelse för att driva utvecklingen framåt betonas på flera ställen i denna strategi. Inköp som stödjer hållbar utveckling, innovation och lokal utveckling är dock ingen självklarhet. Särskilda processer med egna resurser behövs för att utveckla både den inriktning och samverkan som är nödvändig. Ledningsnivån i berörda offentliga organisationer måste vara engagerade. Det finns ett stort intresse för och uppenbar nytta med samverkan när det gäller kunskapsuppbyggnad på inköpsnivå mellan offentliga och mellan offentliga och privata organisationer. Processer och aktiviteter ska drivas som ger en ökad samverkan och kunskapsutveckling inom området, som skapar förutsättningar för mer innovativ och hållbar upphandling i myndigheter och vid offentligt finansierade verksamheter, som gör det möjligt att följa hur inköpsverksamheten fungerar i Västra Götaland i ett globalt perspektiv och som bidrar till att vi i Västra Götaland löpande kan följa och påverka utvecklingen av de förutsättningar som gäller för inköp i ett svenskt, europeiskt och globalt perspektiv. Etiska krav för globalt ansvar vid upphandlingar med produktion i utvecklingsländer är en central fråga. Att fler kommuner och Västra Götalandsregionen Fair Trade certifieras kan vara ett sätt att manifester ambitionerna på området. Samverkan bör också sökas med organisationer och CSR-föreningar som driver frågorna och med den nationella nivån i Sverige. Kommunerna i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen förutsätts medverka aktivt. År 2020 ska det finnas etablerade system för att följa hur vi i Västra Götaland hanterar våra inköp i ett hållbarhets- och innovationsperspektiv.

4 EN REGION SOM SYNS OCH ENGAGERAR

En region som syns och engagerar utgör en fortsatt satsning på att stärka och profilera Västra Götaland som ett attraktivt område präglad av ett livaktigt kulturliv, av möten, evenemang och nyskapande. Men också på att utveckla arbetet med att göra Västra Götaland till en attraktiv region för investeringar, en region som berör, och som mer aktivt än hittills är med och påverkar och formar framtidens utveckling. Relationen till Norge blir allt mer betydelsefull och behöver särskild uppmärksamhet. Region Oslo/Göteborg/Öresund, sammanbunden med en snabb järnvägsförbindelse, är långsiktigt, en rimlig och viktig vision, också i ett europeiskt perspektiv. Målet är att en ökad andel invånare i alla delar av Västra Götaland upplever att de bor i en attraktiv region. Den resurs som en ökad mångfald bland invånarna i Västra Götaland innebär är viktig och ska tas tillvara i arbetet.

4.1 En ledande kulturregion och ett rikt kulturliv med fokus på delaktighet, barn och unga

Kultur är ett av fem prioriterade politikområden i vår gemensamma vision i Västra Götaland om Det goda livet. Västra Götaland ska vara en förebild när det gäller att använda kulturen som motor i en bred samhällsutveckling. Två tendenser är tydliga i samhällets utveckling: kultur upptar en allt större del av människors vardag, och den blir allt viktigare för den sociala hållbarheten. Kulturen är också en viktig del av besöksnäringen. En central uppgift för kulturpolitiken är att stärka demokrati och socialt kapital genom att bidra till dialog och möten mellan människor i samhället. Ett rikt kulturliv bidrar till en tillväxt för alla, gynnar nyskapande och stärker relationerna till andra regioner i och utanför EU.

Utifrån den samhällsanalys som ligger till grund för denna strategi är det tydligt att kulturen, i dess bredaste bemärkelse, kan bidra med lösningar för några av de stora utmaningarna för framtiden i Västra Götaland. Det gäller attraktivitet, särskilt för barn och unga, det gäller integration och det gäller delaktighet och framtidstro i hela Västra Götaland. Insatserna måste, för att ge effekt, ta sin utgångspunkt i de samlade satsningarna på kultur och samverka med vad som sker i samhället i övrigt. Målet är ett kulturliv som bidrar till aktiva och engagerade invånare i hela Västra Götaland.

Prioriteringar

1. Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i hela Västra Götaland
2. Utveckla Västra Götaland som en plats där unga möts och främja ungdomskultur

4.1.1 Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i hela Västra Götaland

Kulturlivet i Västra Götaland är erkänt starkt och brokigt i positiv bemärkelse. Betydelsen för attraktivitet är stor och kulturen bidrar till att människor vill bo i Västra Götaland. Ny teknik förstärker trenden att en och samma individ är både konsument och producent av kultur. Det skapar nya förutsättningar för ett livaktigt samhälle. En betydande del av kulturens finansiering fördelas samtidigt till områden som haft svårt att bredda sin publik och vara en angelägenhet för fler. Flera projekt har visat att det går att ändra på det. Kulturen behöver mer än i dag bidra som en kraft för attraktivitet, delaktighet och samhällsutveckling i varje kommun i Västra Götaland. Natur och kulturavet är centralt. Arbetet måste ske i samverkan med föreningsliv, skola, folkbildning, högskolor och universitet och arbetsliv.

Fokus ligger på en breddning av användning och deltagande i kulturlivet och på att finna verktyg som gör det möjligt att ytterligare stärka vardagsengagemanget i varje kommun i Västra Götaland. Arbetet med kultur bedrivs i nära samarbete mellan kommuner och region, i ett planeringssystem där också nationella resurser ingår. Nationella resurser fördelas delvis efter lokala och regionala prioriteringar. Tydligare fokus på delaktighet kan ge betydande effekter. Exempel på centrala aktörer i den regionala kulturens infrastruktur är studieförbund, folkhögskolor, Film i Väst, Göteborgsoperan, Göteborgs symfoniker, Kultur i Väst och Västarvet. Kommuner och Västra Götalandsregionen har ett särskilt ansvar att agera. Målet är att invånarna i alla delar av Västra Götaland ökar sitt deltagande i samhällslivet i stort, inte minst i förenings- och kulturliv, och att de själva menar att de har goda förutsättningar för detta där de bor.

4.1.2 Utveckla Västra Götaland som en plats där unga möts och främja ungdomskultur

De samlade förutsättningarna och aktiviteterna för att ge barn- och ungdom möjligheter till ett bra liv och till att utvecklas är starka i Västra Götaland. Det gäller mötesplatser, kultur, evenemang, aktiviteter, i ett brett perspektiv. Ett ökat och mer samlat fokus på unga och på att medverka till interkulturella utbyten i all evenemangs-, kultur- och besöksverksamhet är samtidigt en avgörande fråga för framtiden. En region som inte anses vara intressant för unga människor är, i en allt mer global värld, snart en ointressant region i ett betydligt bredare perspektiv. Processer och aktiviteter ska drivas som samlar och utvecklar insatser i en riktning som främjar barns och ungdomars utvecklingsmöjligheter, brett och spetsigt, i hela Västra Götaland. Västra Götaland skall utveckla sina många arenor för kulturevenemang och göra dem mer kända och attraktiva. Västra Götaland skall också stärka sin redan ledande position när det gäller musik, film, design och mode. Centrala aktörer är kommuner, Västra Götalandsregionen, föreningsliv, evenemangsföretag etc. Målet är att en växande andel unga säger sig vilja bo i "Västra Götaland" som vuxna.

4.2 **Ökat utbyte med och påverkan på omvärlden**

Kunskapen om och synen på Västra Götaland och dess delar blir en allt viktigare fråga när betydelsen av attraktivitet ökar. Mötesindustri, turism och evenemang är centrala områden, inte minst för en fortsatt utveckling av de delar av tjänstesektorn som skapar ingångsjobb åt många unga i dag. Samordning och utveckling av marknadsföring av regionens delar är en annan central fråga liksom insatser för etablering av företag. Att riva mentala och legala gränshinder mot Norge och etablera region Oslo/Göteborg/Öresund som en av Europas ledande regioner för attraktivitet och hållbar utveckling, är några av de långsiktigt viktigaste frågorna för Västsveriges framtid. Målet är att Västra Götaland ska bli mer uppskattat i och attraktivt för omvärlden.

Prioriteringar:

1. Öka närvaro och påverkan nationellt och internationellt
2. Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen
3. Riva gränshinder och öka samverka med Norge, etablera region Oslo/Göteborg/Öresund
4. Driva offensiva insatser för att etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland

4.2.1 Öka närvaro och påverkan nationellt och internationellt

Att världen hänger samman i politiskt och ekonomiskt hänseende innebär att Västra Götaland allt mer påverkas av händelser, trender och beslut i andra delar av världen. I genomsnitt sex av tio frågor på en regional eller lokal fullmäktigeagenda har koppling till beslut på EU-nivå. Vision Västra Götaland konstaterar att Västra Götaland ska ha en stark internationell position, utveckla allianser och partnerskap för att få gehör för de regionala intressena i det europeiska samarbetet och delta i samarbete på den globala arenan. Ökade satsningar behövs för att öka vår synlighet i omvärlden och vår påverkan på framtidens utveckling globalt. Särskilt prioriterat är att utveckla samverkan och samarbetet med "Bryssel" och "Stockholm".

Processer och aktiviteter ska drivas som bidrar till en gemensam utveckling av relationer till prioriterade länder och världsdelar. Region, kommuner, näringsliv och universitet ska utveckla ett nära informationsutbyte om internationella kontakter och öka samarbetet för att stärka dessa kontakter. En gemensam agenda bör slås fast i dialog med lärosäten, näringslivs- och fackliga och andra organisationer i Västra Götaland och drivas mot EU och svenska staten. Fortsatta satsningar behövs för att dra nytta av läget i skärningspunkten mellan "makroregionerna" Nordsjön och Östersjön och på att öka kunskapen om svensk och europeisk politik hos medborgarna i Västra Götaland. Målet är att det ökade engagemanget för och vår påverkan på internationella frågor för hållbar samhällsutveckling ska vara synligt och påvisbart.

4.2.2 Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen

Besöksnäringen växer och står för en allt större andel av ekonomin i Västra Götaland, Sverige och Europa. I återkommande svenska undersökningar är Göteborg och Västkusten den destination flest vill besöka. Bohuskusten är en unik tillgång och Vänern är bara ett exempel på ett område med en betydande potential. Vår natur och vårt kulturarv ger starka förutsättningar för en långsiktigt hållbar verksamhet. En fortsatt samordnad satsning på produkt- och destinationsutveckling, tillgänglighet och marknadsföring behövs. Arbetet ska ske tvärsektorielt. Tydliga roller mellan offentliga och privata aktörer krävs.

Mötesindustri och evenemang har stor utvecklingspotential och bidrar till att stärka bilden av Västra Götaland som en attraktiv region. Göteborg har nationell och internationell status som plats för större evenemang. Mötesindustrin baseras samtidigt till stor del på samverkan med lokala och regionala institutioner och har då starka förutsättningar i hela regionen. Västra Götaland ska ha en evenemangs- och mötesstrategi där företag och offentliga aktörer agerar aktivt i samverkan för att bjuda in och lokalisera evenemang, möten, kongresser och konferenser till Västra Götaland.

Exempel på centrala aktörer är kommuner och Västra Götalandsregionen, turistföretag och turistråd, universitet/högskolor samt organisationer som driver evenemang och utvecklar evenemangsverksamhet som Gbg& Co, Svenska mässan, Convention Bureauer etc. Målet är att Västra Götaland år 2020 är Skandinavien mest besökta, uppskattade och inkomstbringande besöks- och evenemangsregion.

4.2.3 Riva gränshinder och öka samverka med Norge, etablera region Oslo/Göteborg/Öresund

Utbytet med Norge har ökat mycket snabbt inom i stort sett samtliga samhällsområden de senaste decennierna. Norge är nu vår största handelspartner och de norska investeringarna i Västsverige är mycket omfattande. Än viktigare är att vi som är invånare i Norge och Sverige möts allt mer frekvent i vår vardag. Potentialen är dock långt ifrån utnyttjad. Ambitionen måste vara att skapa en region helt utan gränshinder, med omfattande utbyte och nära samverkan. Centrala områden för samverkan är tillgänglighet, utbildning, forskning och utveckling, kultur, industriell utveckling, vård och omsorg. De institutionella förutsättningarna för boende, arbete, handel mellan våra länder behöver förbättras och kvarvarande legala och mentala gränshinder rivas. Planeringssamarbetet behöver öka. Fotsatta investeringar i transportinfrastruktur och kollektivtrafik som ger förutsättningar för mer hållbara transporter är grundläggande.

Investeringen i en snabb järnvägsförbindelse Oslo – Göteborg – Öresund är central för att etablera en hållbar region med totalt åtta miljoner invånare från Oslo till Öresund och en nationell, nordisk och europeisk angelägenhet. Denna region är redan i dag en av de mest attraktiva och expansiva i Europa. Befintliga samarbeten bör samordnas och utvecklas. Det gäller insatser inom Göteborg – Oslo samarbetet, Gränskommittén, samarbeten inom EU:s olika initiativ och utvecklingsprogram etc. Öresundskommitténs arbete kan tjäna som modell. Målet är en region utan legala och mentala gränshinder och att beslut tagits om utbyggnad av en snabb järnvägsförbindelse Oslo – Göteborg – Öresund före år 2020.

4.2.4 Driva offensiva insatser för att etablera nya arbetsplatser i Västra Götaland

Näringslivet i Västra Götaland är i mycket hög grad internationellt orienterat och regionen är ett centrum för internationell industri, handel och logistik. Bara i Göteborgsregionen finns över 2300 utlandsägda företag. Vi ser en tilltagande globalisering framför oss där konkurrens om kompetens, kapital, teknik och jobb hårdnar. För territoriet Västra Götaland blir det därför allt viktigare att attrahera investeringar från Sverige och från utlandet och att synas på den globala kartan. Ambitionen är att vår region har positionerats som en av Europas mest spännande tillväxtregioner och ett skyltfönster för hur hållbar tillväxt skapas i praktiken. Fram till 2020 skall vi öka de samlade satsningarna i Västra Götaland på att attrahera utländska investeringar och utveckla nya och samordnade samverkansprocesser inom prioriterade kluster och styrkeområden. Exempel på centrala aktörer är kommuner, -kommunalförbund, Business Region Göteborg, Västra Götalandsregionen, Universitet och högskolor och företagens organisationer. Målet är att attrahera strategiska investeringar inom främst FoU eller identifierade luckor i för regionen viktiga värdekedjor.

Litteratur

Algehed, Egels-Zandén, Ekberg, Johansson, Solér (2012): *New Leadership – How can Consumers, Companies and Policymakers join forces towards a Low Carbon Economy?* www.locareproject.eu

Algehed, Winnes (2010): Miljökultur: Vad vet forskarna om kulturens och tjänsternas miljöpåverkan, *SP Rapport 2010:62*

Annoni, Kozovska (2010): *EU Regional Competitiveness Index RCI 2010*

Antoni, R (2010): *Attraktiva städer, I "En region blir till, Västra Götalandsregionen 1999-2008*, SOM Institutet, red Nilsson, L.

BAK Basel Economics, (2008): *Västsverige/Göteborg: Quality of Life as a Location Factor for Highly Qualified People, Rapport Tillväxt och Utveckling 2008:6*

BAK Basel Economics (2010) *Lasting competitiveness – global trends and their impact on European regions. Se Storstadsregioner i framtiden* (www.vgregion.se)

BAK Basel Economics (2010), *International Benchmarking Report - 2010*

BAK Basel Economics (2012) *Migration: Attractiveness, Openness, Integration. An International Benchmarking for Västra Götaland. (Tillväxt/Utveckling 2012:1)*

Bok (2011): *The Politics of Happiness – What Governments Can Learn From the New Research on Well-Being*

Braunerhjelm & Karlsson (2011): Steven Klepper: *Recipient of the 2011 Global Award for Entrepreneurship Research*

Centre for International Competitiveness (2008): www.cforic.org/index.php, *The World Knowledge Competitiveness Index*

Clark, Diener, Geporgellis, Lucas (2008): *Adaption to Life Events* www.voxeu.org

EU-kommissionen (2010): *Europa 2020, En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla*

Ernstson, Fransson, Lorentzon (2011): *Vision Västra Götaland – Det goda livet*, Occasional Papers 2011:1, Göteborgs Universitet, CRA.

Florida (2000): *The Economic Geography of Talent*

Florida (2002): *The Rise of the Creative Class*

Florida (2005): *Cities and the Creative Class*

Florida (2006): *The Flight of the Creative Class: The New Global Competition for Talent*

Florida (2009) *Who's Your City?* (international edition): *How the Creative Economy Is Making Where You Live the Most Important Decision of Your Life*

Frey (2008): *Happiness – A revolution in Economics*

Gilovich, Van Boven (2003): "To do or to have: That is the question" *Journal of Personality and Social Psychology* 2003, Vol. 85, No. 6, 1193–1202

Glaeser (2011) *The Triumph of The City*

Howell (2009): "Buying Experiences, Not Possessions, Leads To Greater Happiness" *Science Daily* 2009

Jacobs (1961): *The Death and Life of Great American Cities*, New York

Jacobs (1984): *Cities and the Wealth of Nation*, New York

Johansson, Strömquist (2005): *Västsverige och den Nya Ekonomiska Geografin*

- Klepper (2011): Nano-economics, spinoffs, and the wealth of regions, *Small Bus Econ* (2011) 37:141–154
- Köcher, Raffelhüschen (2011): *Glücksatlas Deutschland 2011*
- Layard (2005): *Happiness - Lessons from a New Science*
- Nilsson Å(2011): *Kulturvanor i Sverige, 1987–2010, [SOM-rapport nr 2011:23]*.
- Nilsson Å (2011): *Scenkonst i Västsverige 1995–2010 [SOM-rapport nr 2011:24]*
- Nilsson L (red) (2010): *En region blir till, Västra Götalandsregionen 1998-2008, SOM-institutet*
- Nilsson, Johansson (red) (2009): *Att bygga, Att bo, Att leva – En bok om Västra Götaland, SOM-institutet*
- Näringsdepartementet (2007): *En nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013, N7037*
- Näringsdepartementet (2012): *Den nationella innovationsstrategin, N2012.27*
- OECD (2009) *Regions Matter - Economic Recovery, Innovation and sustainable Growth*
- OECD (2009): *How Regions Grow - trends and analysis*
- OECD (2010): *Factbook 2010: Economic, Environmental and Social Statistics*
- OECD (2011): *How's Life?: Measuring well-being, OECD Publishing*
- Powdthavee (2010): *The Happiness Equation*
- Putnam R (2000): *Bowling alone – The Collapse and Revival of American Community*
- Smith (2011): *The New North – The World in 2050*
- SOM Institutet *Vision Västra Götaland (Som Rapport nr 2011:1)*
- SOU 2010:88* (2011) *Vägen till arbete, Bilaga 1-4 Långtidsutredningen*
- Spreitzer, Porath (2012) *Creating Sustainable Performance, Harvard Business Review Jan/Feb 2012.*
- Statens folkhälsoinstitut (2012): *Folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor"*
- Tillväxtanalys (2011): *Statistik 2011:04 – Nyföretagandet i Sverige 2010*
- Tillväxtanalys (2011): *Regional Tillväxt 2011 – en rapport om tillstånd och utveckling i Sveriges FA-regioner, Rapport 2011:07*
- Västra Götalandsregionen - www.vgregion.se/regionutveckling/utvarderingsserie.
- Västra Götalandsregionen (2000): *Strategi för miljöarbetet i Västra Götaland, Regionfullmäktige § 286/2000*
- Västra Götalandsregionen (2001): *Hållbar tillväxt i Västra Götaland, Tillväxtens tre dimensioner - Regional politik för hållbar tillväxt*
- Västra Götalandsregionen (2003): *Hållbar tillväxt i Västra Götaland, Stora utmaningar för en hållbar framtid*
- Västra Götalandsregionen (2003): *Hållbar tillväxt i Västra Götaland, Underlag för Tillväxtprogram och Regionala Utvecklingsstrategi*
- Västra Götalandsregionen (2005): *Vision Västra Götaland, Det Goda Livet*
- Västra Götalandsregionen (2007): *Hållbar utveckling i Västra Götaland. Utveckling – Utvecklingsarbete - Framtid*
- Västra Götalandsregionen (2012): *Regionalt trafikförsörjningsprogram för Västra Götaland*
- Västra Götalandsregionen (2007): *Regional plan för Socialfonden i Västsverige 2007 – 2013 (www.vgregion.se)*

Västra Götalandsregionen (2009): Klimatstrategi för Västra Götaland. Smart energi. Hur vi tillsammans skapar hållbar tillväxt.

Västra Götalandsregionen (2011): Befolkningsprognos Västra Götaland 2010-2020, *Fakta & Analys 2011:1*

Västra Götalandsregionen (2011): *"Ett konkurrenskraftigt Västra Götaland"*

Västra Götalandsregionen (2011): *Fakta Västra Götaland 2011*, www.vgregion.se

Västra Götalandsregionen (2012) Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos, *Rapport Tillväxt och Utveckling 2011:4*

Västra Götalandsregionen (2012): Högutbildades flyttströmmar till och från Göteborgs arbetsmarknadsregion, *Fakta & Analys 2012:1*

Västra Götalandsregionen (2012): Regionrapport 2012, Utveckling – Utvecklingsarbete – Framtid, Nya utmaningar för Västra Götaland, *Rapport Tillväxt och Utveckling 2012:3*

Västra Götalandsregionen (2012) *EN MÖTESPLATS I VÄRLDEN Kulturstrategi för Västra Götaland 2012–*

Västra Götalandsregionen (2012): *Västra Götalands kulturplan 2013–2015*

Västra Götalandsregionen (2013 a): *Demokratitorg våren 2013*, Sammanställning våren 2013 i samverkan med Pedagogiskt Centrum vid GR utbildning.

Västra Götalandsregionen (2013 b): *Samling för social hållbarhet. Åtgärder för jämlik hälsa i Västra Götaland*

Västsvenska Industri och Handelskammaren (2010) *Fokus Attityd 2010, Framtidstro och attityder bland Västsvenska gymnasieungdomar*, 2010:9

Västsvenska Industri och Handelskammaren, <http://www.handelskammaren.net/sv/Politisk-Paverkan/100listan/>

Västsvenska Industri och Handelskammaren (2012) *Fokus Attityd 2010, Framtidstro och attityder bland Västsvenska gymnasieungdomar*, 2012:4

Visionspanel Västra Götaland (2008): Visionspanelens slutrapport - www.vgregion.se/vision

Wilkinson/Pickett (2009): *The Spirit Level, Why More Equal Societies Almost Always Do Better*

Yale (2012): Environmental Protection Index 2012 (<http://epi.yale.edu>)

APPENDIX – MÅL OCH INDIKATORER

De mål som har koppling till invånarnas attityder och på hur de upplever utvecklingsförutsättningarna i Västra Götaland mäts genom s.k. medborgarenkäter. En första mätningen genomförs 2013 i samverkan med SOM-institutet vid Göteborgs Universitet.

VÄSTRA GÖTALAND 2020

STRATEGI FÖR TILLVÄXT OCH UTVECKLING I VÄSTRA GÖTALAND 2014-2020

VÄSTRA GÖTALAND 2020 sätter ramarna för arbetet med tillväxt och utveckling mellan år 2014 och 2020 och är huvudverktyget för att, i samverkan i Västra Götaland, genomföra den gemensamma visionen om Det goda livet. Hållbar utveckling i dess tre dimensioner – den ekonomiska, sociala och ekologiska är ram för arbetet. Västra Götaland 2020 är avstämd mot svensk utvecklingspolitik och möter utmaningar och målsättningar i EU2020. I båda fallen med höga ambitioner.

VÄSTRA GÖTALAND 2020 har tagits fram i bred samverkan i Västra Götaland. Arbetet har letts av Beredningen för Hållbar Utveckling där valda representanter för kommunerna och Västra Götalandsregionen tillsammans driver strategiska utvecklingsfrågor. Ett stort antal aktörer och individer från alla delar av samhället har bidragit aktivt i arbetet med att forma strategin.

VÄSTRA GÖTALAND 2020 beskriver för var och en av de 32 frågor vi prioriterar, vad vi vill åstadkomma. Målet är att ge invånarna bästa möjliga utvecklingsförutsättningar. Vi ska vara en ledande kunskapsregion för alla, som syns och engagerar, vi tar globalt ansvar. Gemensamt skapar vi utveckling i hela Västra Götaland.

